PINTORS WAGNERIANS

Jordi Mota
Maria Infiesta

Josep Mestres Cabanes
Ferdinand Leeke
Rogelio de Egusquiza
Fantin-Latour
Franz Stassen
Arthur Rackham

Jordi Mota i Maria Infiesta

PINTORS WAGNERIANS

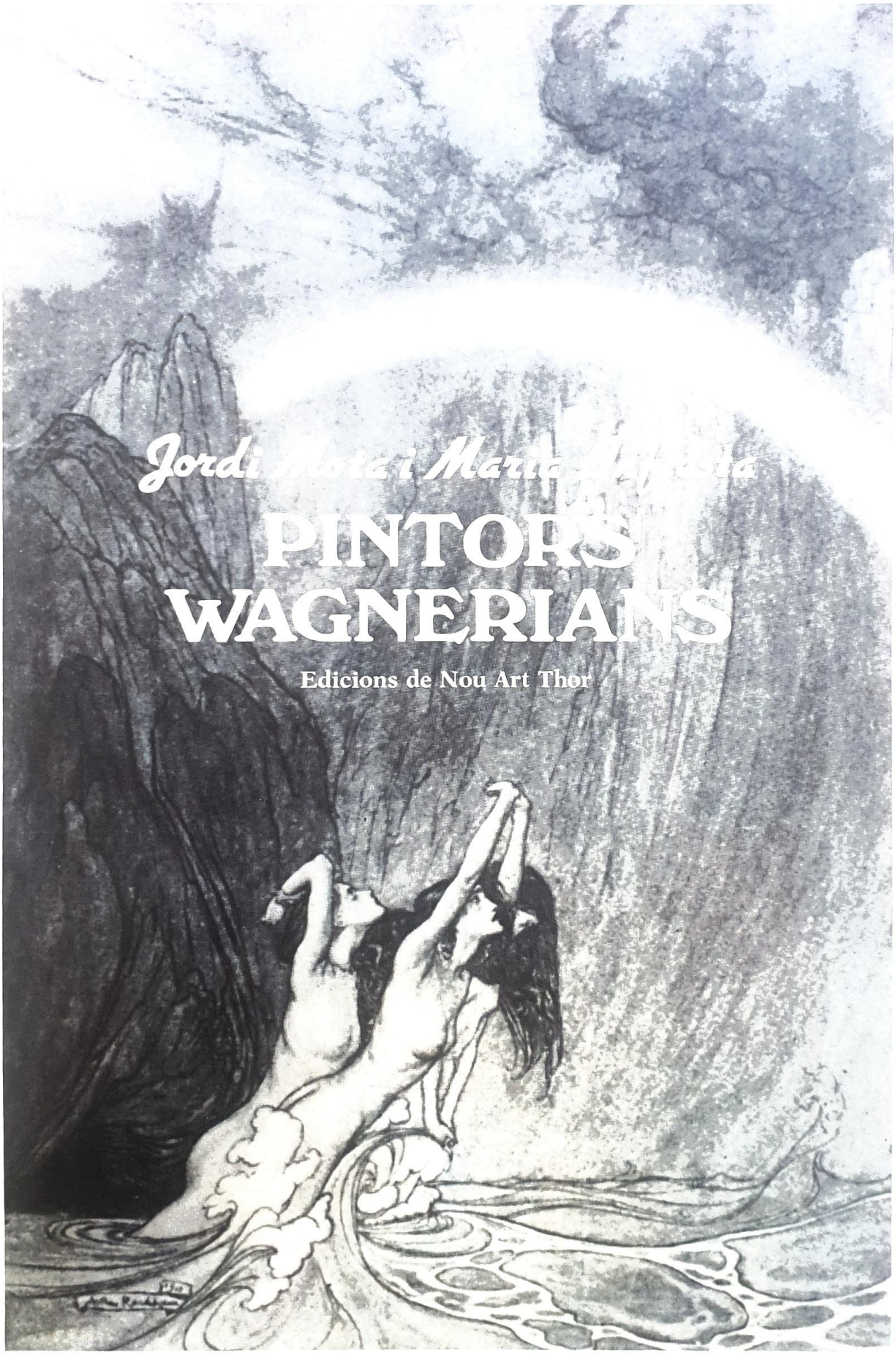

Jordi [illegible] i Mar[illegible]

PINTORS WAGNERIANS

Edicions de Nou Art Thor

© Jordi Mota – Maria Infiesta
Edicions de Nou Art Thor
Gala Placidia 1, 08006 Barcelona
Imprimeix: Litoclub S.A., Barcelona.
Imprès a Espanya. Printed in Spain.
ISBN: 84–7327–176-9
Dipósit legal: B–29.451–1988

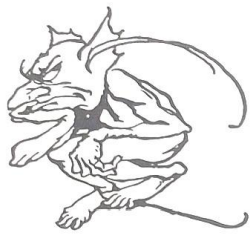

Index

Introducció – Presentació 7
Ferdinand Leeke 17
Rogelio de Egusquiza 27
Fantin-Latour 37
Franz Stassen 45
Arthur Rackham 65
Josep Mestres Cabanes. 71
Post-cards 81
Pòsters. 97
Ex-Libris 115

Agraïments

A la senyoreta bibliotecària del Institut Alemany de Cultura, de Barcelona. Als senyors Razquin i Fontbona de la Biblioteca de Catalunya. Al senyor Josep Montañés i Grabill, del Institut del Teatre de Barcelona. Al senyor C.V.G. de Nova York. A la New York Public Library. A la senyora Martine Kahane, del Musée de l'Opera de París. A la revista "Monsalvat", de Barcelona. Als senyors Fickenscher i Manfred Eger, del Richard Wagner Museum, de Bayreuth. Al senyor Peter Paul Walter, de la Städtische Galerie im Lembachhaus, de Munic. A la senyora Eva Cesar, de París. A la doctora Regina Mahlke, de la Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, de Berlín. Al senyor Gringuay Beaugendre, del Musée du Louvre. Al senyor Francisco Pedraja, del Museu de Belles Arts de Badajoz. Als senyors Annemarie i Walter Grill de Munic. Al "Rat des Kreises Burg", de Burg. A la senyoreta Véronique Bouillot, de la Bibliothèque et Musée de l'Opéra, de París. Al senyor Roberto Liter, de la Biblioteca Nacional de Madrid. A la senyora Marjorie Hanfstaengl, de Munic. Al senyor Christian Lenz, de la Bayerische Staatsgemäldesammlungen, de Munic. Al doctor Bernd Fäthke, del Museum Wiesbaden. Al doctor Peter Diemer, del Zentralinstitut für Kunstgeschichte, de Munic. A la doctora Angela Schneider, del Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz, de Berlín. Al doctor Georg Syamken, del Hamburger Kunshalle, de Hamburg. Al senyor Josep Mestres Cabanes, de Barcelona. Al senyor Muncunill, de Manresa. A Cedade de Barcelona. Al senyor Jordi Illa, de Barcelona. A la propietat del Gran Teatre del Liceu, de Barcelona. A la Congress Library de Washington. A la Llibreria Batlle, de Barcelona. Al Richard Wagner Museum de Tribschen. Al senyor Eduardo Peralta, de Santander. Al Museu de Belles Arts , de Santander.

Introducció

És un fet ben conegut que el fenomen wagnerià va causar, a la seva època, un impacte formidable a tota la cultura europea. Escriptors de la talla de Bernard Shaw, Baudelaire o Thomas Mann, van abraçar obertament la causa wagneriana. Músics com Mahler, Strauss, Wolff o Bruckner tampoc no van dubtar a proclamar clarament el seu wagnerisme. Altres moltes personalitats, sense manifestar-se tan francament, van escriure crítiques, articles o comentaris, o van pronunciar conferències en què exaltaven l´obra de Wagner. Però allò que entre poetes, novel.listes i músics ha estat conegut i divulgat, ha passat totalment desapercebut pel que fa referència a pintors, dibuixants i il.lustradors. Per aquest motiu ens hem decidit a fer aquest treball.

Només començar un estudi, i encara superficial, de tots els il.lustradors, pintors, dibuixants, dissenyadors gràfics, i fins i tot escenògrafs, d´una certa qualitat que han dedicat una part de la seva obra o, si més no, alguna obra escadussera a Wagner, hem quedat autènticament sorpresos de l´immens i inexplorat territori en què havíem penetrat.

De fet, la pintura, més que cap altre art, havia de ser present en el moviment wagnerià. Poesia i música, al capdavall, són percebudes pel públic en tota la seva integritat. Però la imatge, la imatge wagneriana suggerida per aquesta poesia i aquesta música, només podia i pot oferir-se de manera mitjanament comprensiva a l´escenari d´un teatre. Cantants obesos, heroïnes ja grandetes, roques de cartró, i altres recursos, havien de deixar necessàriament a l´espectador un marge imaginatiu prou ampli per a compensar aquestes deficiències inevitables. ¿No era lògic, gairebé imprescindible, el sorgiment d´un corrent pictòric wagnerià disposat a reflectir aquesta imatge suggerida per Wagner en la seva poesia i la seva música? Realment era lògic que fos així i així va succeir, però, per algun motiu inexplicable els pintors i artistes que van consagrar part de la seva obra a Wagner han quedat, amb el pas del temps, quasi desconeguts del tot, a pesar que al seu temps van ser famosos i apreciats.

Quina explicació pot tenir això? Potser, en part, caldria atribuir el fet a una evolució diferent entre poesia, pintura i música, ja que, encara que les tendències més modernes –abstractes, dadaistes, dodecatòniques, etc.– es poden trobar a les

A. de Broca, Das Rheingold (Biblioteca de Catalunya).

tres branques de l´art, les que fan referència a la pintura van seguir un desenvolupament més ràpid o van gaudir –gaudeixen– d´una popularitat més gran. O, potser, podríem plantejar-ho a la inversa: mentre la poesia o la música romàntiques i postromàntiques han gaudit d´una popularitat permanent, la pintura romàntica a penes a arrelat a la majoria de països que han saltat dels clàssics als ultramoderns.

Sí, els pintors més famosos –amb l´excepció de Renoir– no es van interessar per Wagner, però els que els seguien en popularitat sí que ho van fer, i des de llavors van ser centenars els pintors, dibuixants, il.lustradors, etc., que van prendre contacte amb l´obra de Wagner. Aplegar-los tots en un volum no solament faria d´aquesta obra una espècie d´enciclopèdia, sinó que a més a més, un treball així no es correspondria amb la poca demanda que avui n´hi ha. Però fins i tot encara que una obra d´aquestes característiques es dugués a terme amb l´ajuda de les abundants subvencions que s´atorguen a l´estudi dels temes més peregrins, els autors ensopegarien amb la gran dificultat que hem trobat nosaltres en escriure aquest llibre: la localització dels originals. Un llibre que ha de ser bàsicament il.lustrat ha de comptar amb una qualitat acceptable que faci comprendre el sentit de l´obra, i això, que resulta primordial en un llibre com el present, és un

dels obstacles més grans. Determinats dibuixos es poden reproduir de llibres antics o gravats, però la qualitat de quadres o determinats dissenys gràfics i il.lustracions només és possible garantir-la si es disposa de bones reproduccions tretes de l´original. En aquesta petita compilació hem procurat arribar a aquestes fonts originals, bé que no sempre ho hem aconseguit.

La cosa més difícil ha estat la selecció d´allò que hauria de figurar en aquesta petita obra introductòria al tema. Un material cinc vegades més gran ha hagut de ser arxivat a l´espera de poder continuar aquest treball. En el transcurs dels mesos han anat apareixent més i més pintors i il.lustradors de diversos estils i qualitats. Noms com N.C. Wyenth, Charles Ricketts, Charles Robinson, Marià Fortuny, Aubrey Beardsley, Albert Pinkham, J. Wagrez, Georges Rochegrosse, Odilon Redon, Henry de Groux, Gaston Bussière, Defreger, Lembach, Makart, Willy Pogàny, Fidus, Kaulbach, Stuck, Moritz von Schwind, Hermann Hendrich, Pixis, Puttner, Delacroix, Hugo Braune, Hans Toepper, Renoir, Joseph Hoffmann, Angelo Jank, Schnorr von Carosfeld, Hans Thoma, etc. són, la majoria, coneguts dels afeccionats a la pintura i dels que no ho són es pot tenir la seguretat que la seva qualitat no desmereix de la dels altres.

Un cop d´ull al **Thieme Becker, Allgemeines Lexicon der Bildenden Künstler**, enciclopèdia sobre pintura, ens donarà una idea del gran valor de conjunt que té la pintura wagneriana, a la qual, si li afegim a més a més els quadres d´escenògrafs com Angelo Quaglio, Max Brückner, Ludwig Siever, Pretorius, Jambom i Bailly, Chaperon, Amable, Soler i Rovirosa, etc., o dissenys de vestuari o de figures com els de Franz Seitz, i Döpler, per exemple, veurem que ens trobem davant un panorama no solament caracteritzat per la quantitat, sinó també per la qualitat.

Per això ha resultat un problema considerable la selecció necessària per a escriure aquest llibre. ¿Era preferible oferir una mica de tot o bé calia centrar-se en determinats autors per poder, més endavant, continuar ampliant el tema? Hem optat per una selecció representativa en la qual hi hagués alguns dels més coneguts, però procurant en conjunt oferir obres poc conegudes. Als llibres gràfics sobre Wagner es repeteixen de manera incessant els mateixos quadres dels mateixos autors. Hem elegit sis representants que, en conjunt, es complementessin pels seus diversos estils i nacionalitats: dos espanyols, dos alemanys, un anglès i un francès. Quant al gènere de cada un, tenim tres pintors, dos il.lustradors i un escenògraf. Per a complementar aquesta visió de conjunt, hi hem afegit tres capítols dedicats a pòsters, postals i ex-libris. Això ens ha obligat també a limitar-nos en altres camps, com el del còmic, en el qual destaca actualment Ul de Rico, o els dissenys de segells —els de curs legal són almenys vint-i-tres i

Hans Toepper, Das Rheingold (Associació Wagneriana)

Rogelio de Egusquiza, "Las Hijas del Rhin" (Biblioteca de Catalunya)

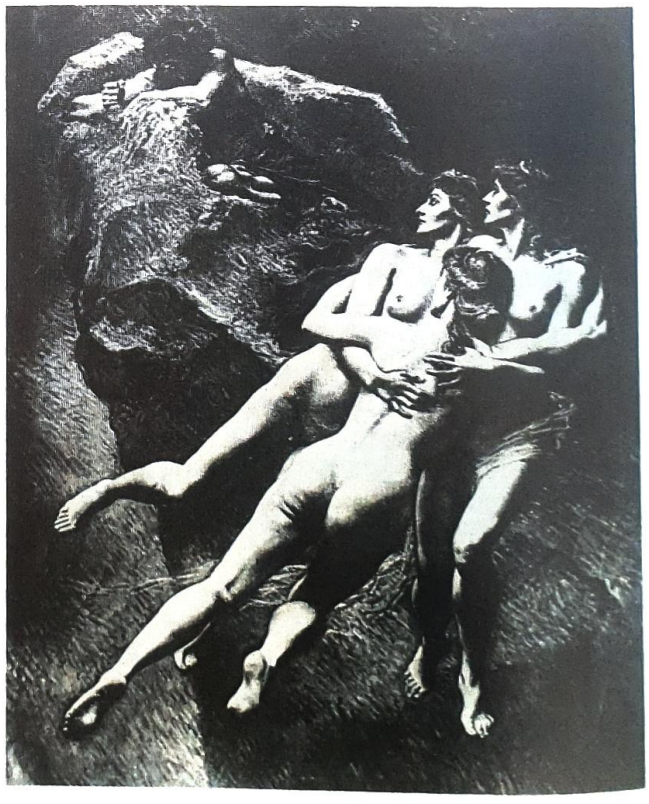

Franz Stassen: Das Rheingold (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Das Rheingold (Biblioteca de Catalunya)

Josep Mestres Cabanes: El Oro del Rhin (Pro-Música/Monsalvat)

Hermann Hendrich: Das Raub des Rheingoldes (Associació Wagneriana)

a més a més n´hi ha molts d´altres de commemoratius–, així com vinyetes –una mena de segells, però sense valor postal– o cromos –com la coneguda sèrie de Llaverías–, el dibuix humorístic, al qual s´han dedicat uns quants llibres, el disseny gràfic de portades de llibres i partitures, del qual oferim algun exemple aïllat al capítol de pòsters, etc.

El capítol de les postals és el més extens. La nostra col.lecció particular de postals wagnerianes passa dels cinc-centes exemplars, però la de Joaquim Pena que, ja molt malmesa, es conserva a la Biblioteca de Catalunya, supera de bon tros el miler. En un article publicat pel mateix Joaquim Pena a "España cartófila" (25-XII-02), hi podem llegir: "Hemos de confesar imparcialmente que en esta clase de postales no han correspondido hasta ahora la calidad a la cantidad... y sólo dos o tres docenas pueden calificarse de verdaderamente artísticas". Hem seleccionat cinquanta-set postals a tall de petita mostra de tot, des del kitsch a l´artístic. Normalment s´editaven sèries de sis postals, però n´hi havia de més, com les que publiquem de Ferdinand Leeke o Michael Echter. Del segon autor hem publicat la sèrie sencera, mentre que del primer ens hem limitat a una selecció. Quan les hem tingut hem publicat postals sobre dissenys o dibuixos dels sis autors seleccionats en aquest llibre. De Stassen hem publicat una sèrie sencera de sis i una postal escadussera d´una altra sèrie amb cares d´heroïnes wagnerianes, l´estil de la qual és molt diferent de totes les altres produccions d´aquest artista. També hem inclòs tota una sèrie sobre el Lohengrin de les més antigues i de les que van tenir una difusió més gran al seu temps. Al costat d´això hi ha diversos exemples aïllats, mostres d´estils diferents.

Vint-i-dos pòsters formen la mostra que oferim. També en aquest cas hem seleccionat els pòsters dissenyats o amb dibuixos dels pintors que apareixen al llibre. De fet, només el dels Festivals de Bayreuth de 1925 va ser dissenyat pel mateix autor, en aquest cas Stassen. Tots els altres van ser dissenyats per altres persones a partir de dibuixos de Stassen, Fantin Latour o Mestres Cabanes. En aquesta selecció també hem procurat oferir estils i qualitats diverses. Una menció especial mereix el cartell de l´estrena mundial de Parsifal a Barcelona el 1913. Aquest cartell, que té una importància fonamental en el wagnerisme, mai no ha estat reproduït.

Per acabar el llibre hem fet una selecció d´ex-libris. Vint-i-tres ex-libris constitueixen la selecció, sis dels quals són de Stassen. A diferèn-

cia de les postals, als ex-libris abunda més la qualitat. L´objectiu de l´ex-libris és de consum privat i limitat. Els propietaris de grans biblioteques cercaven artistes coneguts per al disseny dels seus ex-libris, i per aquest motiu en molts de casos –no en tots, ni de bon tros– la qualitat queda garantida. Von Bayros va ser, potser, l´autor d'ex-libris més famós, i d´ell oferim cinc exemples. Amb tot, no era un dibuixant wagnerià i, per això, des de la perspectiva del wagnerisme, són massa barrocs. Entre els ex-libris, hem seleccionat els de Siegfried Wagner i Houston S. Chamberlain, perquè uneixen el nom del propietari a l´interès del dibuix. Hom creu que l´ex-libris va néixer al final del segle XV, però no va ser sinó fins el 1880 que el llibre Guide to the study of Book-Plates va desvetllar l´entusiasme col.leccionista. En coincidir aquesta data amb la del màxim esplendor del wagnerisme, no és rar que el tema Wagner fos el tema d´una gran quantitat d´ex-libris. La selecció que oferim aquí ha estat obtinguda: nou de les interessants col.leccions d´ ex-libris que es conserven a la Biblioteca de Catalunya; nou de la nostra col.lecció particular d´ex-libris wagnerians, i cinc del llibre d´Emil Fickert, **Eine Ex-Libris Studie**, editat a Viena el 1904.

Ara comentarem breument la trajectòria dels sis artistes seleccionats en aquest primer volum d´un possible estudi de pintors wagnerians.

El primer pintor que presentem és Ferdinand Leeke. Només per a l´editorial Franz Hanfstaengl de Munic va pintar cinquanta-cinc quadres sobre totes les obres wagnerianes, des de **Rienzi** fins a **Parsifal.** Lamentablement, tot el fons editorial, amb els originals, va ser destruït durant la Segona Guerra Mundial. Ferdinand Leeke va néixer el set d´ abril de 1859 a Burg, a prop de Magdeburg. Segons els arxius de la policia, el seu nom autèntic era Löke i no va ser fins el 1930 que va aconseguir l´aprovació oficial per a utilitzar el seu nom nou. Set anys després, el 1937, moria a Munic, al seu darrer domicili, a la Liebingstrasse 39. El nombre d´obres wagnerianes de Leeke és realment incalculable: va publicar llibres complets d´il.lustracions, carpetes de làmines i va dissenyar també col.leccions de postals com la que incloem, la qual comptava amb vint-i-quatre models diferents. A casa del prestigiós wagnerià muniquès W. Grill, al Museu Wagner de Tribschen, o al de Bayreuth, sempre es troben noves obres d´aquest pintor. Lamentablement, la seva total dedicació al tema Wagner ha fet oblidar la seva faceta de pintor i il.lustrador, els seus quadres de paisatges o els seus retrats. Una empresa no gens fàcil va resultar trobar la seva fotografia, precisament a través del seu autoretrat. A més a més

Theodor Pixis: Raub des Rheingoldes (Biblioteca de Catalunya)

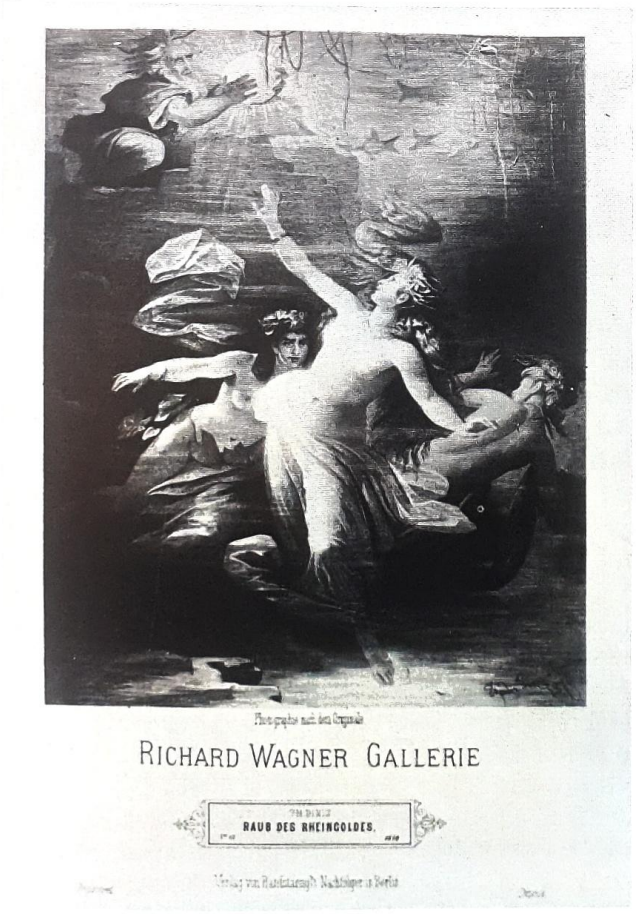

Michael Echter: Haltet den Räuber! Rettet das Gold! (Associació Wagneriana)

d´un centenar de quadres wagnerians, cal afegir-hi les seves tretze pintures per al llibre **Ein Königtraum**, dedicat a Lluís II. També son nombroses les seves il.lustracions per a temes de llegendes germàniques i per a llibres sobre aquests temes.

Rogelio de Egusquiza va néixer el 20 de juliol de 1945 a Santander i va morir a Madrid el 10 de febrer de 1915. Va passar, però, quasi tota la vida a París. Va dedicar-se a la pintura en contra de la voluntat del seu pare i va adquirir notorietat ràpidament. No trobava un estil propi fins que en conèixer l´obra de Wagner "vaig decidir de viure per a la pintura i no de la pintura". Els seus treballs no van merèixer, de primer, l´aprovació de Wagner, però després van ser elogiats unànimement. El 1900 van obtenir la medalla de plata a l´Exposició Universal de París. Tot i que el primer retrat que va fer de Wagner no va satisfer el músic, el segon, el qual Wagner ja no va poder veure perquè s´havia mort, va esdevenir-ne el retrat oficial. Egusquiza va vendre proves d´aquest retrat per deu francs i poc després es revenien per 70.000!

Va ser un dels pocs amics de Wagner a Espanya i l´únic col.laborador espanyol, al costat del Dr. Letamendi, a les famoses "Bayreuther Blätter", fundades pel mateix Wagner. Al seu article sobre la il.luminació a l´escenografia, propugnava la supressió total de les **candilejas**, ja que al.legava que, sigui en el lloc que sigui, la llum mai no ve de terra. El seu article es va avançar decennis als actuals progressos i concepcions de la il.luminació.

Les obres d´Egusquiza es conserven a diversos museus i col.leccions a França i Espanya, però gairabé mai no són exposades al públic. Amb la mostra que s´ofereix en aquest llibre, el lector podrà jutjar si en l´actualitat se li fa justícia o no.

Ignace-Henri Fantin-Latour va néixer a Grenoble el 14 de gener de 1836 i va morir sobtadament a la seva casa de Buré, a Normandia, el 25 d´agost de 1904.

Es un home tímid i poc sociable, per això té pocs amics, però íntims. Admira Delacroix, Manet i Baudelaire, alhora que sent una passió devoradora per la música de Berlioz i Wagner. Dintre la seva obra té una sèrie de quatre quadres-homenatge a Delacroix, a Manet, a Baudelaire i, finalment, a Chabrier, el qual en el quadre **Al voltant del piano** és representat voltat de wagnerians, entre els quals hi ha Vicent d´Indy.

Fantin pinta les obres que ell considera més valuoses per al seu amic alemany Schölderer: les del somiador romàntic inspirat en la mitologia, les llegendes, els contes, els temes místics... La major part s´inspiren en la música, especialment la de Wagner, però també la de Berlioz o Schumann. Però és el drama wagnerià el que guanya la partida a partir del Tannhäuser que Fantin pinta el 1862, amb la qual cosa pren partit o adopta una postura oficial a favor de Wagner en el París d´aquell moment.

Ja a la tardor de 1858 Fantin havia contribuït a la creació de la "Societé des Vrais Bons" (Societat dels veritablement bons) amb la intenció de promoure "la pintura de l´esdevenidor", d´una manera paral.lela a "la música de l´esdevenidor" de Wagner.

A partir de la creació de "La Revista Wagneriana" el 1861, Fantin va permetre que s´utilitzessin les seves litografies per promoure la publicació i la causa wagneriana, així com que es venguessin les seves reproduccions a la seu de l´entitat. Per al número 4 va fer una litografia que va ser oferta gratuïtament als subscriptors. El dia 23 de desembre de 1864, després d´escoltar l´obertura d´ El vaixell fantasma, escriu Fantin: "El meu pobre cap s´ha vist arrossegat per aquest meravellós terbolí... Oh, quina gran felicitat que m´aporta la música! Pensava en aquests grans artistes. Que bell que és crear obres que puguin commoure així els homes, donar el propi pensament, l´ideal suprem, expressar allò que un hom no pot dir amb les paraules...". El 1876 assisteix als festivals de Bayreuth i visita Nuremberg i Munic en companyia de la seva futura muller. Després de la mort del mestre, els redactors de les "Bayreuther Blätter" van preparar un número

Frünett, Rheingold (Biblioteca de Catalunya)

commemoratiu que va sortir el 1884 amb vint-i-nou reproduccions d´obres d´art amb el tema Wagner. Al capítol de la pintura, a França només dos pintors van ser invitats a col.laborar: Fantin-Latour i Charles Toché. (Diguem aquí que també ho va ser l´espanyol Rogelio de Egusquiza).

En morir, Fantin-Latour havia aconseguit de realitzar el seu desig: deixar de pintar flors, natures mortes i retrats, i dedicar-se a crear obres imaginatives on l´idealisme ocupés el lloc principal.

Franz Stassen va néixer el 12 de febrer de 1869 a Hanau i va morir el 18 d´abril de 1949 a Berlín. Pintor i il.lustrador, va fer gairebé tota la seva obra en aquesta darrera ciutat. Va començar amb un estil purament lineal i a poc a poc va anar adquirint un diseny molt més pictòric. Són especialment notables els seus dibuixos a la ploma, on aconsegueix uns efectes d´ombres realment increïbles. Des de jove es va sentir atret pel passat d´Alemanya, pels seus contes i sagues. Més endavant es va interessar per la història, sobretot la dels emperadors de l´ Edat Mitjana. Als dinou anys va entrar en contacte per primera vegada amb l´art wagnerià, la qual cosa li va fer exclamar més endavant: "Llavors vaig saber quin era el meu lloc!". Tot i que va dedicar moltes pintures a temes religiosos, a descripcions ideals i a mites, es va bolcar en la representació de les obres wagnerianes d´una manera total. El maig de 1921, a fi d´engegar els Festivals de Bayreuth després de la I Guerra Mundial, es va crear un Patronat Fundació Bayreuth. El 1922 Stassen va dissenyar el diploma del Patronat en el qual el cap de Wagner constitueix l´arrel de l´arbre de la vida del Festival. Quan Siegfried Wagner, el 1924, aconsegueix de tornar a engegar el Festival, Stassen dissenya la portada de la guia oficial dels Festivals. Siegfried Wagner i Stassen es fan bons amics i aquest actua de padrí en la boda de l´amic. Quan Siegfried té el primer fill, telegrafia a Stassen i li diu les mateixes paraules que el seu pare va dir quan ell va néixer: "Ein Sohn ist da!". Franz Stassen és considerat realment un pintor-poeta i en ell es fan realitat les línies aparegudes a la revista "La Publicidad" del 13 de febrer de 1913, escrita a base de dades de l´insigne wagnerià català Joaquim Pena: "Generalment l´obra wagneriana, en un teatre, per les seves grans dificultats, no pot tenir aquella representació exacta que el mestre assenyala, i els artistes lírics, pobres humans, no poden tampoc adquirir, en el treball, una actitud que els faci semblants als déus. Per això han vingut les arts gràfiques a donar una representació exacta d´allò que podria i hauria de ser l´obra wagneriana... Cada assumpte, cada personatge, cada situació en el drama de Wagner és pictòric... Com a veritables obres mestres hi ha les composicions de F. Stassen: Aquestes pintures donen una representació exacta d´allò que ha de ser l´obra wagneriana".

Arthur Rackham, Das Rheingold, Scene I (Associació Wagneriana)

Franz Stassen va arribar a ser anomenat, en broma, "pintor de cambra dels margravis bayreuthians". Hans von Wolzogen va escriure sobre aquest artista en ocasió del seu cinquantè aniversari: "El veritable alemany, el que estima i comprèn la bellesa, constitueix un fenomen excepcional i entre aquests alemanys figura Stassen". De la seva obra, aquí n´oferim una mica de tot. Tot i que va fer-se famós amb els dibuixos a la ploma, aquí hem volgut exposar totes les seves facetes artístiques.

Arthur Rackham és possiblement el més conegut internacionalment dels pintors inclosos en aquest llibre. Les seves il.lustracions de llibres de contes infantils han estat editades a tots els països del món. Nascut a Londres el 19 de setembre de 1867, als vint-i-sis anys es va iniciar en l´activitat que el duria a la fama: la il.lustració de llibres. Gran admirador de la cultura alemanya, el 1909 va assistir als Festivals de Bayreuth. Va quedar-ne realment impressionat i, en traslladar aquestes impressions al paper, el va assaltar el dubte de si el seu públic, acostumat als contes infantils, censuraria les seves il.lustracions per a **L´Anell.** "Em fa bastanta por que els llibres que publicaré aquest any i el que ve, que il.lustren el gran drama musical de Wagner **L´Anell del Nibelung,** no siguin gaire apropiats per a aquesta gent feliç que encara no ha acabat la meravellosa aventura de la

creixença". Aquestes paraules, escrites per Rackham a una nena, mostren com era de diferent per a Rackham el nou encàrrec. Amb tot, aquest extens treball –setanta-vuit il.lustracions– va ser l´únic que va dedicar a Wagner. No va deixar, però, de despertar –i encara desperta– l´entusiasme. Les estrictes "Bayreuther Blätter" li van dedicar el 1911 un comentari degut a A. Peltzer en el qual es ponderen totes les qualitats de l´il.lustrador: "Ofereix sovint pintures molt imaginatives i enginyoses i produeix en l´observador receptiu una gran quantitat de sensacions i idees. Això no obstant, no es perd pas en al.legories, però admet interpretacions qu´ell suggereix a l´observador mitjançant motius poètics i tractant de ferles-hi veure pictòricament". L´extens article és ple de lloances. En el nostre llibre li hem dedicat únicament quatre reproduccions, en part perquè és l´obra gràfica wagneriana més coneguda i en part també per la impossibilitat d´aconseguir, a través de familiars i editors, bons originals per reproduir amb gran qualitat. La casa Dover Publications, de Nova York, ha fet una edició econòmica de totes les il.lustracions, edició que és possible trobar a Espanya.

Dels sis pintors seleccionats, aquest és l´únic escenògraf, però és realment molt representatiu no solament, com s´acostuma a acceptar, de l´escenografia catalana, sinó de tota l´escenografía wagneriana. Oswald Georg Bauer, en el seu tendenciós llibre sobre l´escenografia wagneriana, es limita a citar de passada Mestres Cabanes, i això bo i sorprenent-se que els seus decorats "il.lusionistes", dintre la "tradició dels escenògrafs del segle XIX", continuessin utilizant-se el 1980 al Liceu. Això no obstant, el 1987, decoracions modernes per al **Tannhäuser** van ser motiu d´escàndol i el públic va reclamar de manera unànime tornar a Mestres Cabanes mentre ningú no oferís res que ho superés. Aquesta reacció unànime del públic ha estat l´origen, finalment, d´un just homenatge al pintor, que ja té 90 anys i n´ha sofert molts d´indiferència. Josep Mestres Cabanes és, primer de tot, un escenògraf, però a causa de la manca d´encàrrecs s´ha dedicat amb èxit a la pintura. Els seus quadres de la catedral de Burgos, que aborden dificilíssims problemes de perspectiva, van merèixer l´edició d´un llibre. També es autor d´un **Tratado de Perspectiva**, així com d´una carpeta amb dotze litografies wagnerianes, realitzades amb motiu del centenari de la mort de Wagner, quan el pintor tenia vuitanta-cinc anys. Es autor de nombroses decoracions wagnerianes i d´altres músics, així com de diorames i panells per a fires, esglésies, sales, etc., tant a Espanya com a Amèrica. Entre la selecció que oferim aquí, hem volgut mostrar principalment la seva obra pictòrica, però hi hem inclòs també un teatrí de **Lohengrin** i una fotografia de les decoracions en escena.

Aquest breu comentari introductori l´hem anat acompanyant amb il.lustracions sobre una mateixa escena de **L´Or del Rin.** Dotze pintors ofercixen les seves versions, totalment distintes, sobre el mateix tema, prova que cada autor pot complementar la personalitat de Wagner amb la seva. No cal, com ara és moda, canviar totes les indicaciones de Wagner per oferir únicament la visió del pintor oblidant la de Wagner. Totes les obres que vénen a continuació s´ajusten al pensament ideal de Wagner.

Jordi Mota i Maria Infiesta

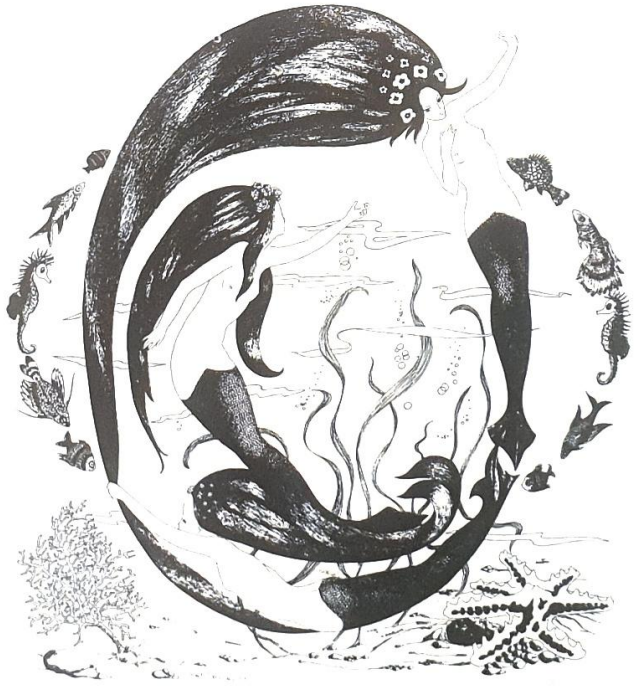

Martí Teixidor, Les Filles del Rhin (Associació Wagneriana)

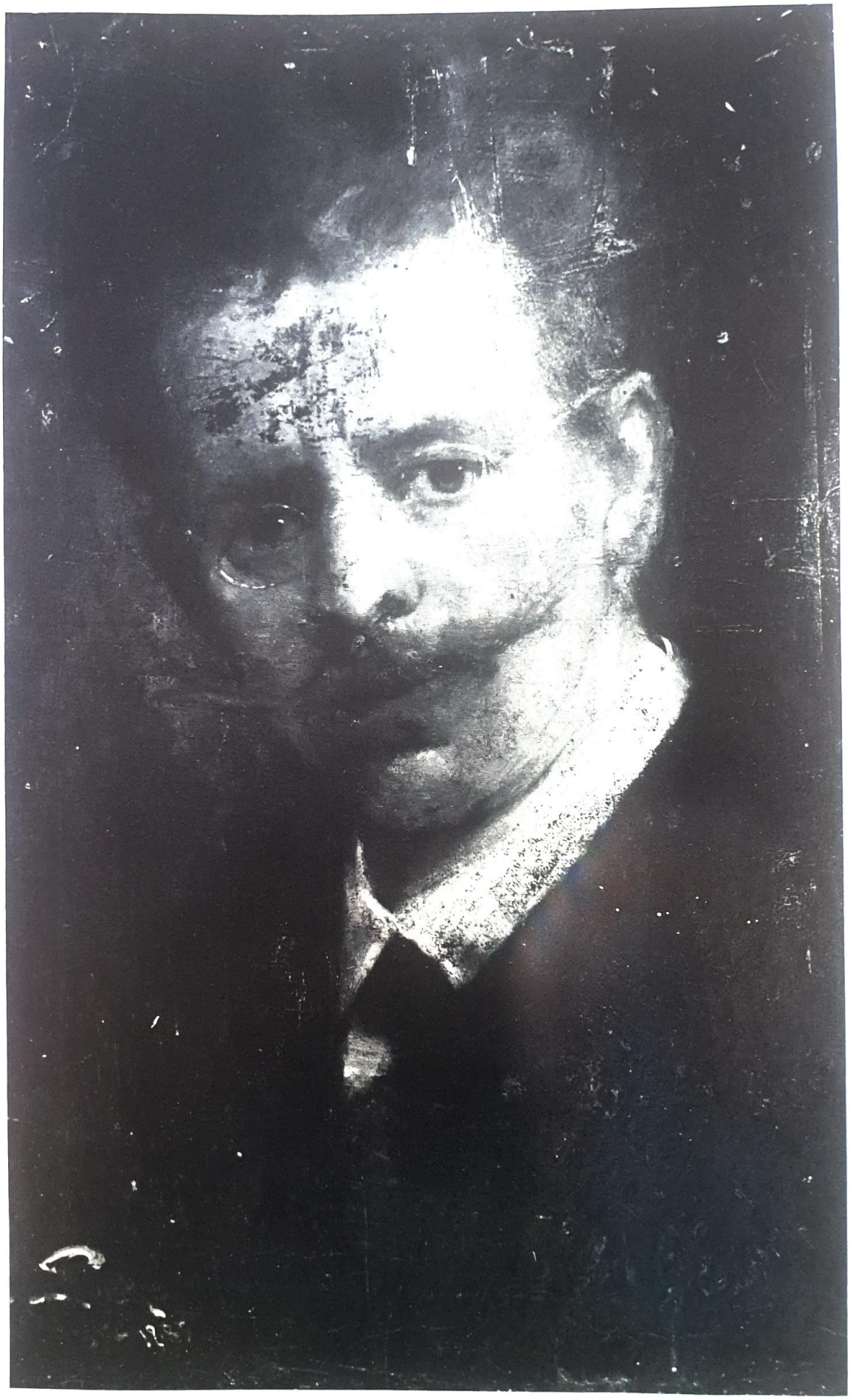

Ferdinand Leeke (Städtische Galerie im Lenbachhaus)

Parsifal (Biblioteca de Catalunya)

(Biblioteca de Catalunya)

Tristan und Isolde (Biblioteca de Catalunya)

Tristan und Isolde (Biblioteca de Catalunya)

Walkure (Biblioteca de Catalunya)

Die Walküre (Biblioteca de Catalunya)

Das Rheingold (Richard Wagner Kalender)

Die Walküre (Biblioteca de Catalunya)

Götterdämmerung (Biblioteca de Catalunya)

Der Fliegende Holländer (Richard Wagner Kalender)

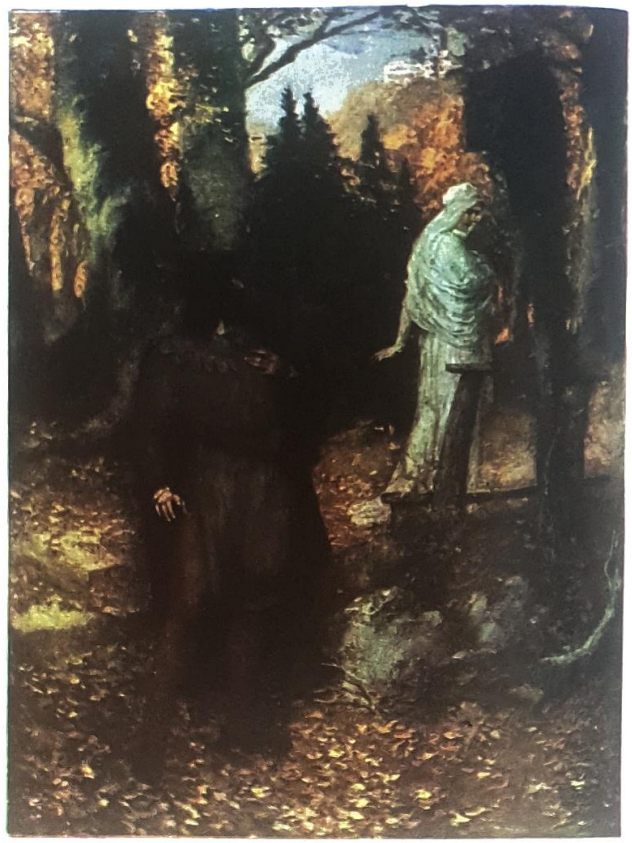

Tannhäuser (Richard Wagner Kalender)

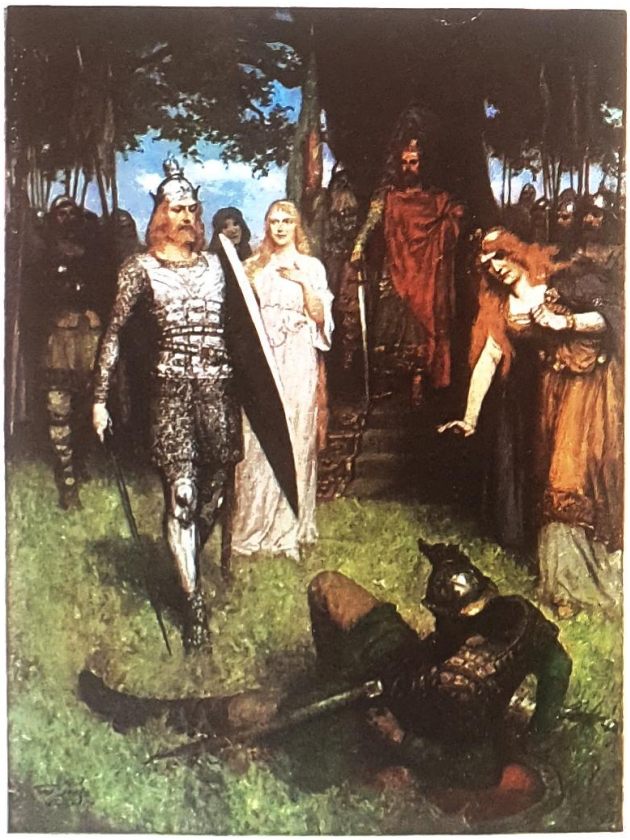

Lohengrin (Richard Wagner Kalender)

Parsifal (Richard Wagner Kalender)

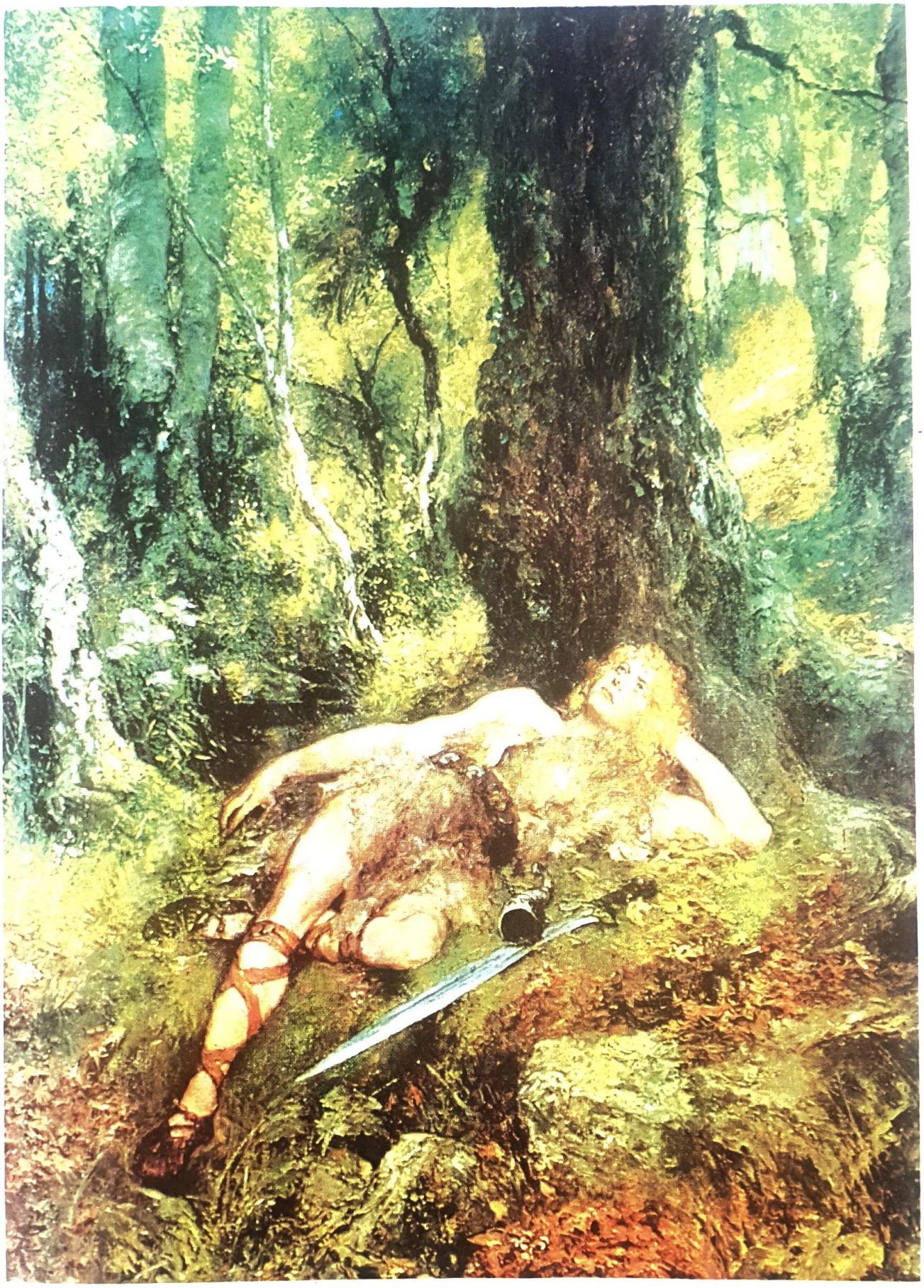

Siegfried (Richard-Wagner Museum Tribschen)

Rogelio de Egusquiza ("Rogelio de Egusquiza", de A. Beruete)

Tristán e Isolda (Biblioteca de Catalunya)

Tristán e Isolda (Bibliothèque et Musée de l´Opera)

Titurel (Bibliothèque et Musée de l´Opera)

Titurel (Biblioteca de Catalunya)

Richard Wagner (Biblioteca de Catalunya)

Amfortas (Biblioteca de Catalunya)

Amfortas (Bibliothèque et Musée de l´Opera)

La Muerte de Tristán e Isolda (Biblioteca de Catalunya)

Santo Grial (Museo de Bellas Artes de Santander)

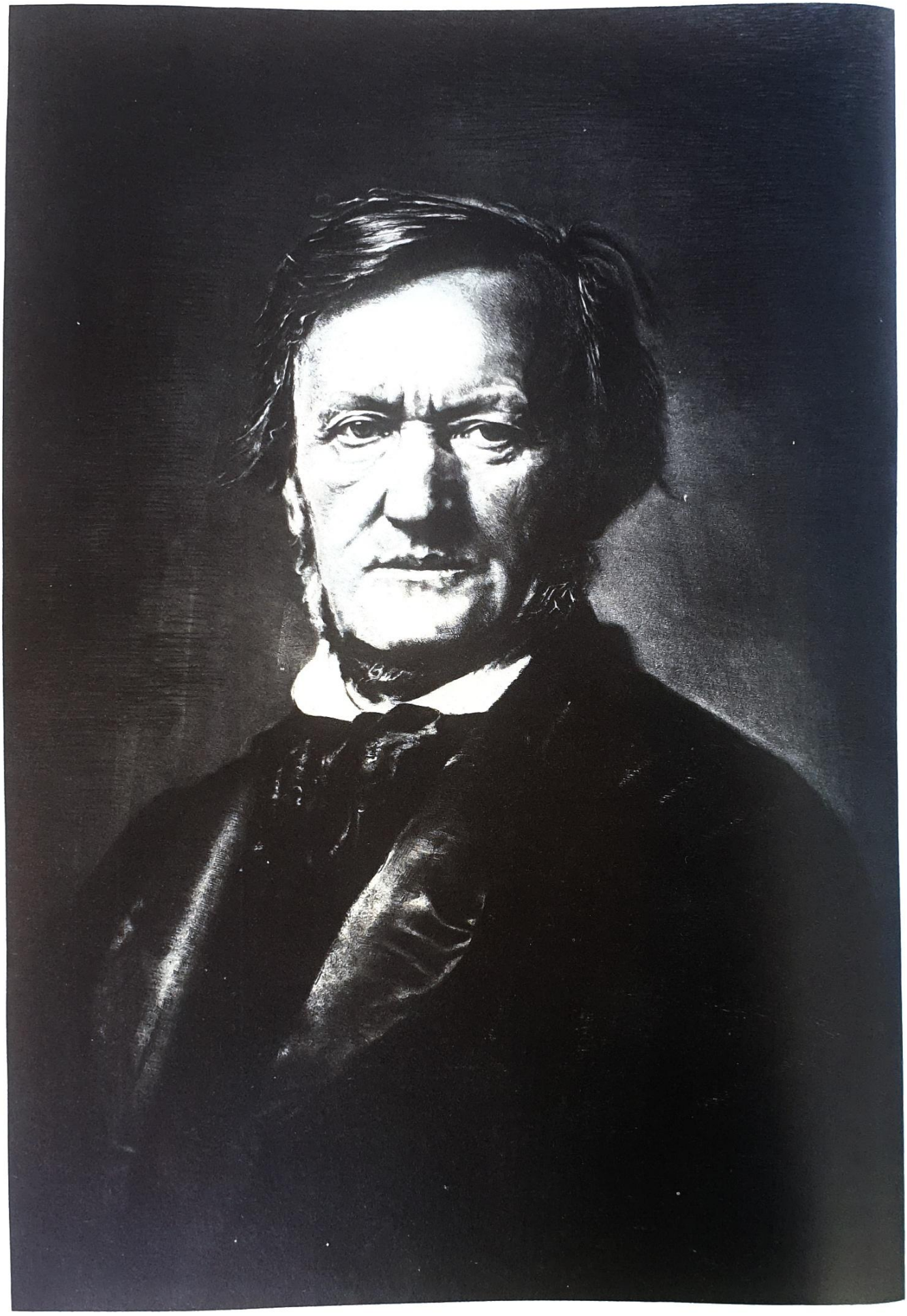

Richard Wagner (Bibliothèque et Musée de l´Opera)

Hagen meditando su venganza (Biblioteca de Catalunya)

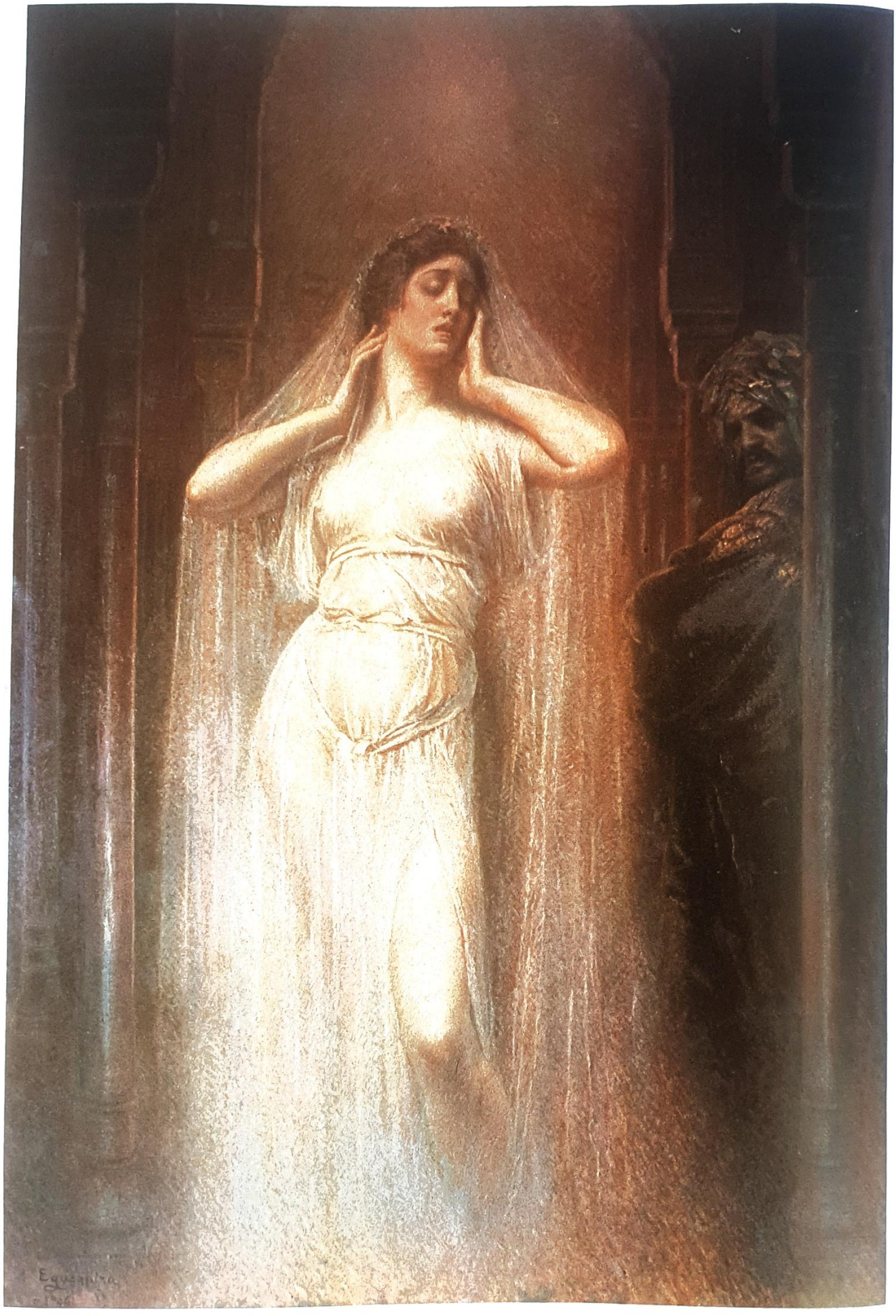

Kundry (Museo de Bellas Artes de Badajoz)

Parsifal (Museo de Bellas Artes de Badajoz)

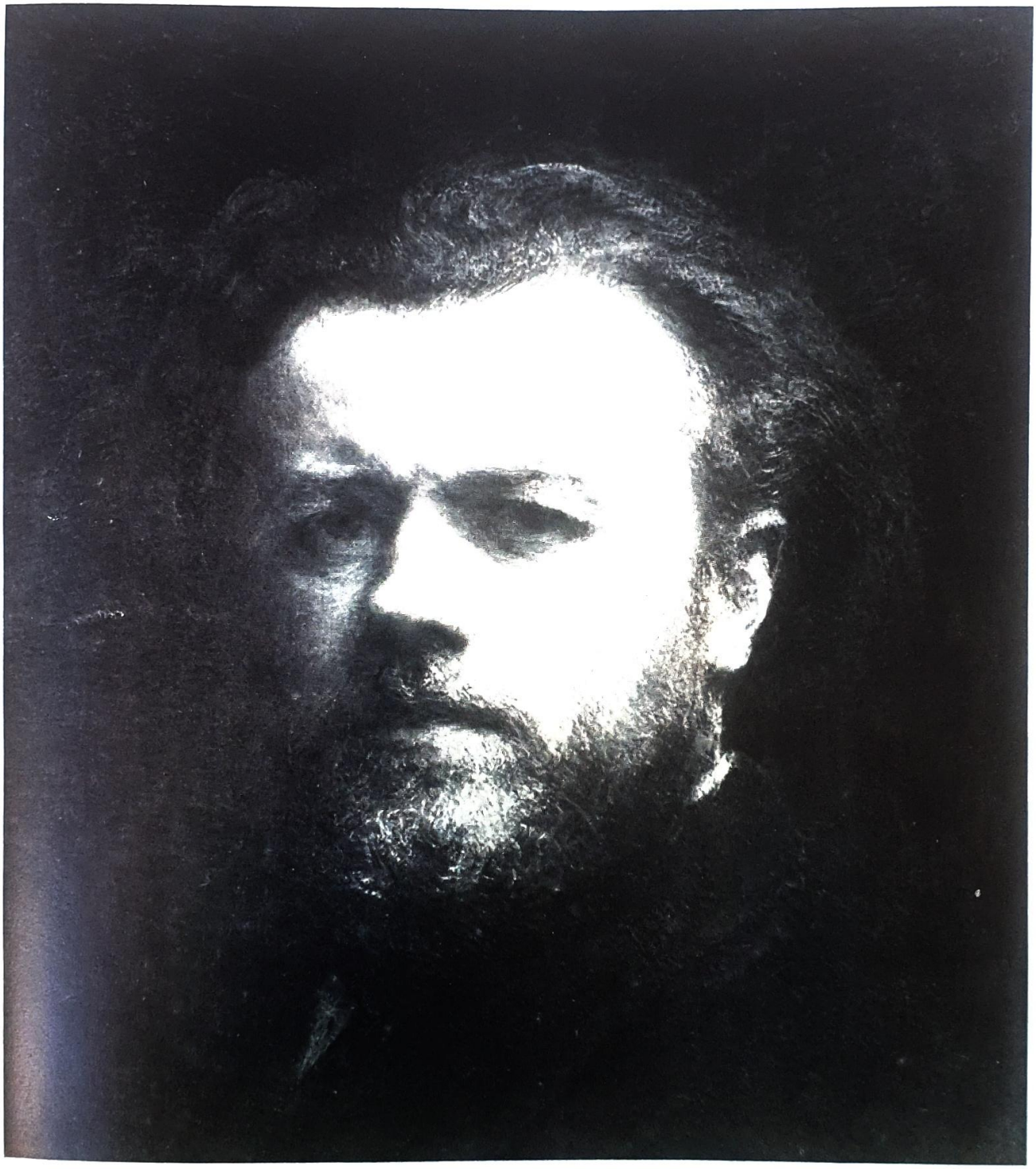

Fantin-Latour (Associació Wagneriana)

Tannhäuser (Adolphe Julien, "Richard Wagner")
Etoile du Soir (Biblioteca de Catalunya)

Tannhäuser, Venusberg, 1er Acte (Bibliotheque Nationale)

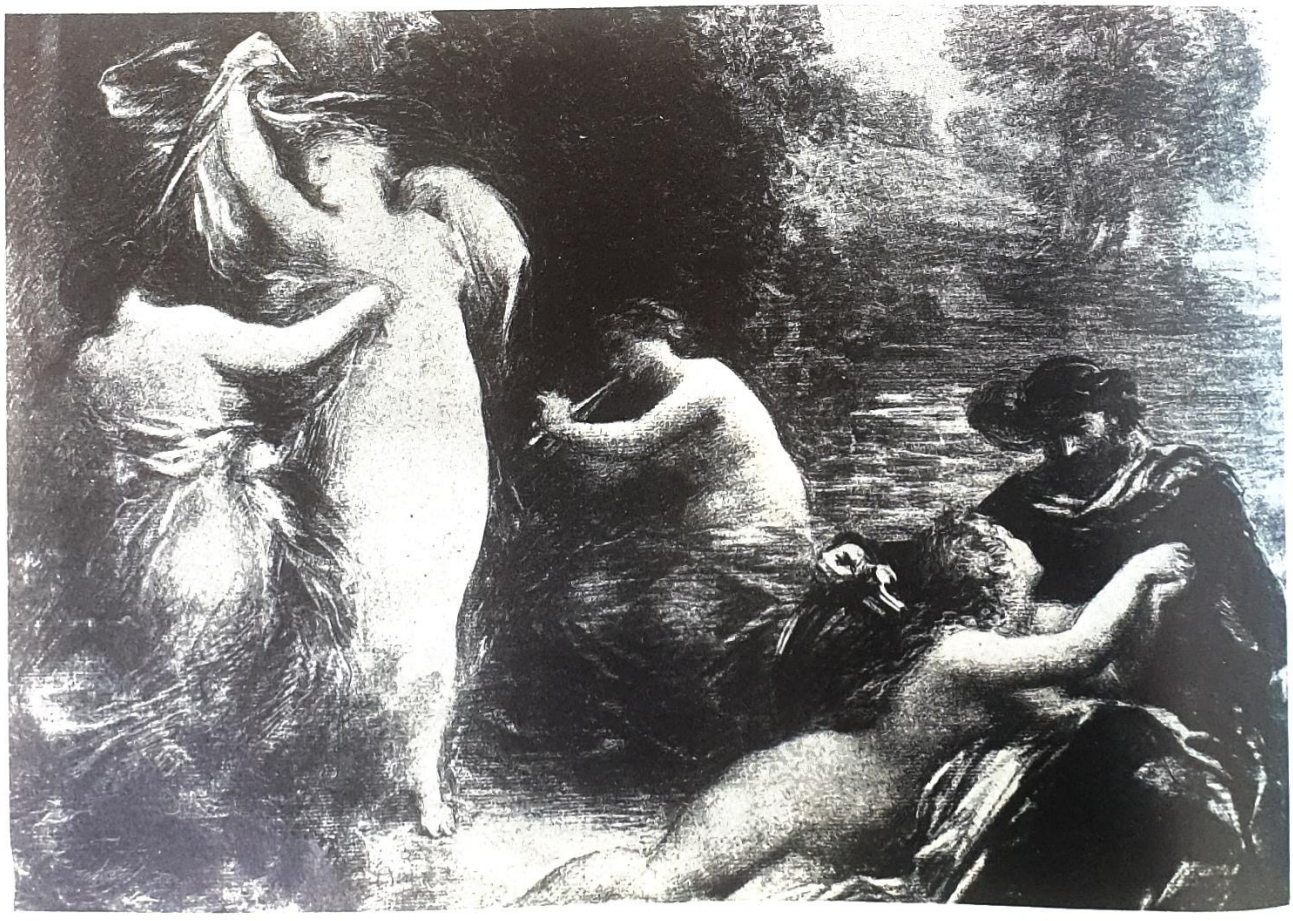

Evocation de Kundry (Biblioteca de Catalunya)

Tristan et Iseu (Adolphe Julien, "Richard Wagner")

Richard Wagner (Biblioteca de Catalunya)

Tristan et Iseu (Adolphe Julien, "Richard Wagner")

Finale du Rheingold (Biblioteque Nationale)

Die Walküre (Biblioteca de Catalunya)

Evocation d´ Erda (Biblioteca de Catalunya)

Evocation d´ Erda (Bibliotheque Nationale)

Siegfried et Les Filles du Rhin (Bibliotheque Nationale)

Les Filles du Rhin (Hamburger Kunsthalle)

Franz Stassen (Richard Wagner Museum)

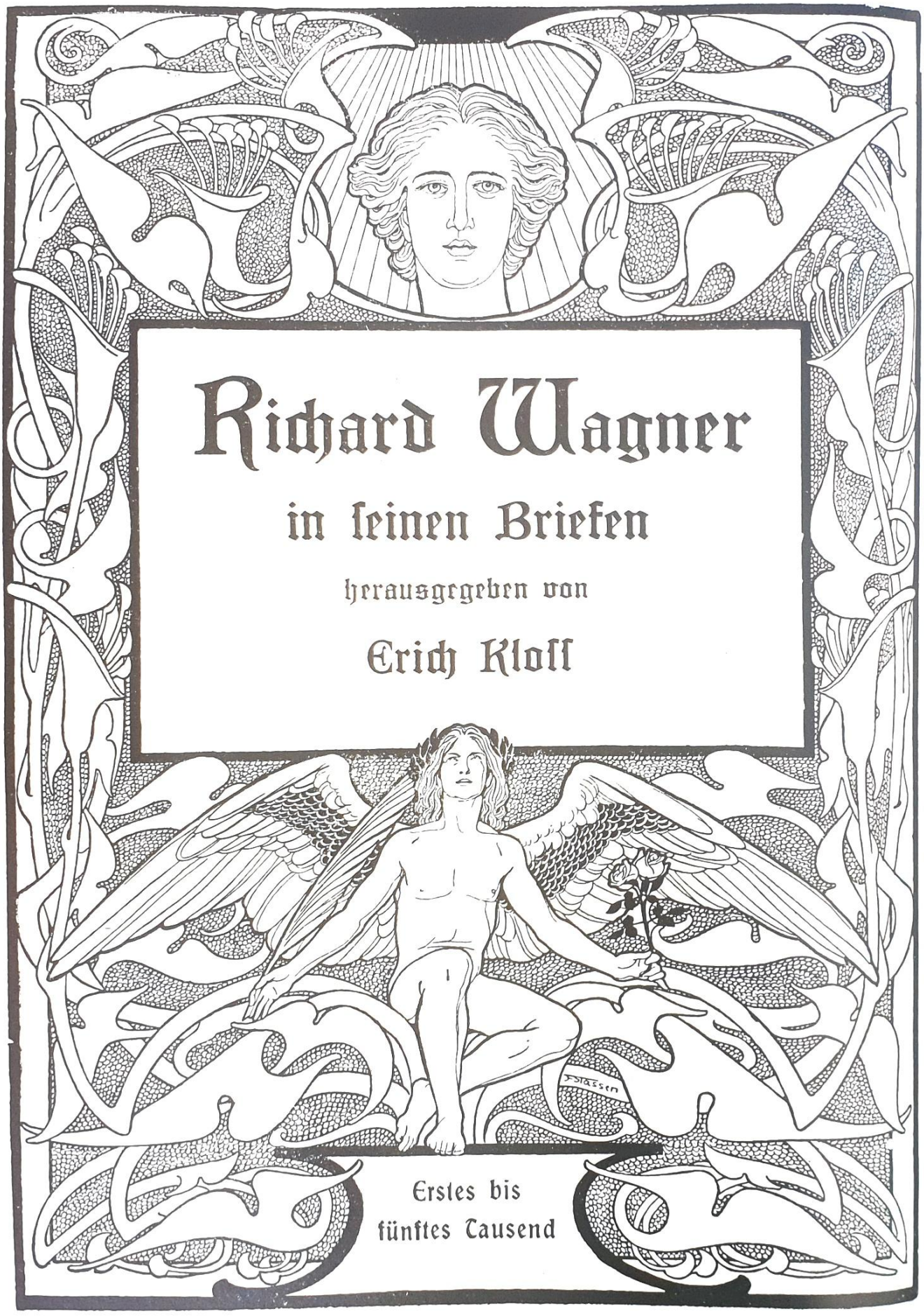

(Associació Wagneriana)

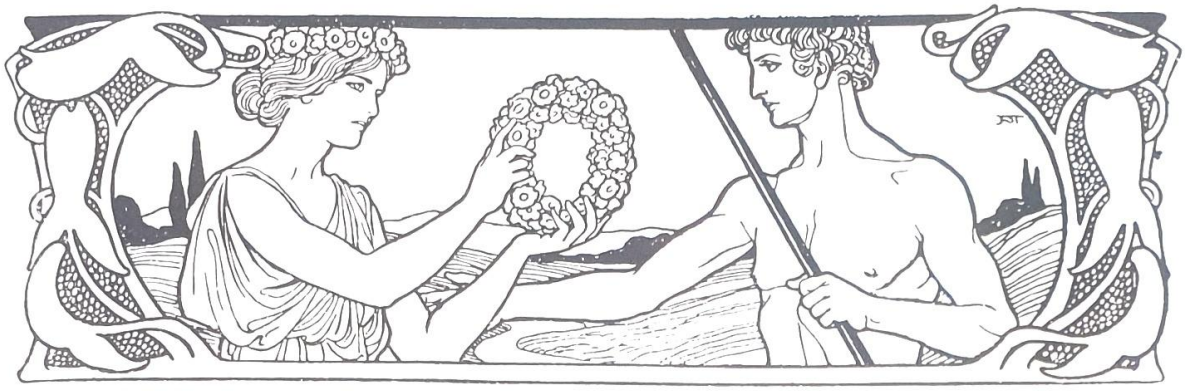

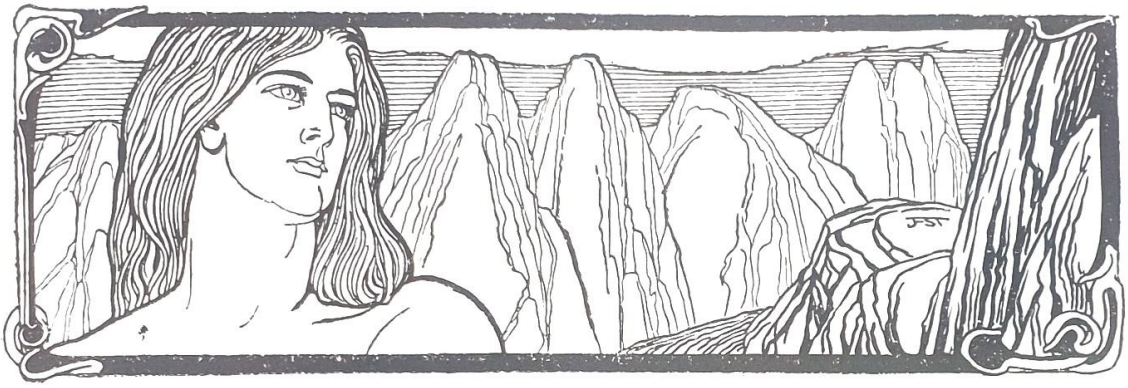

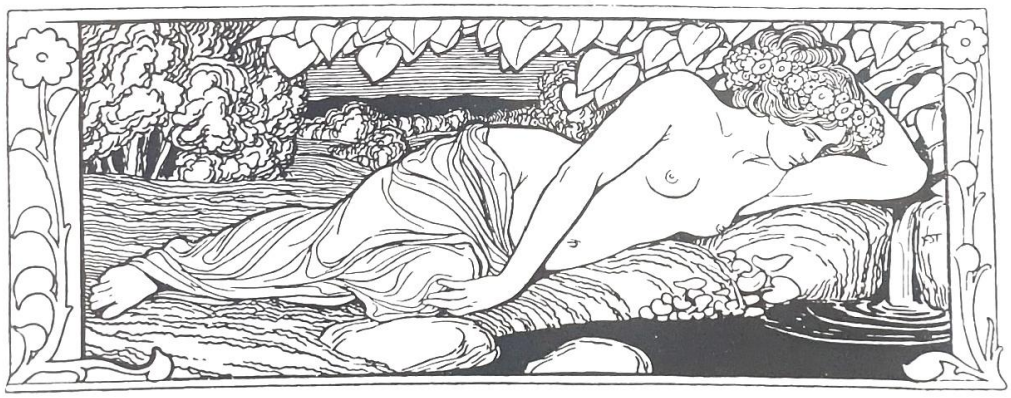

Aus Richard Wagner in seinen Briefen (Associació Wagneriana)

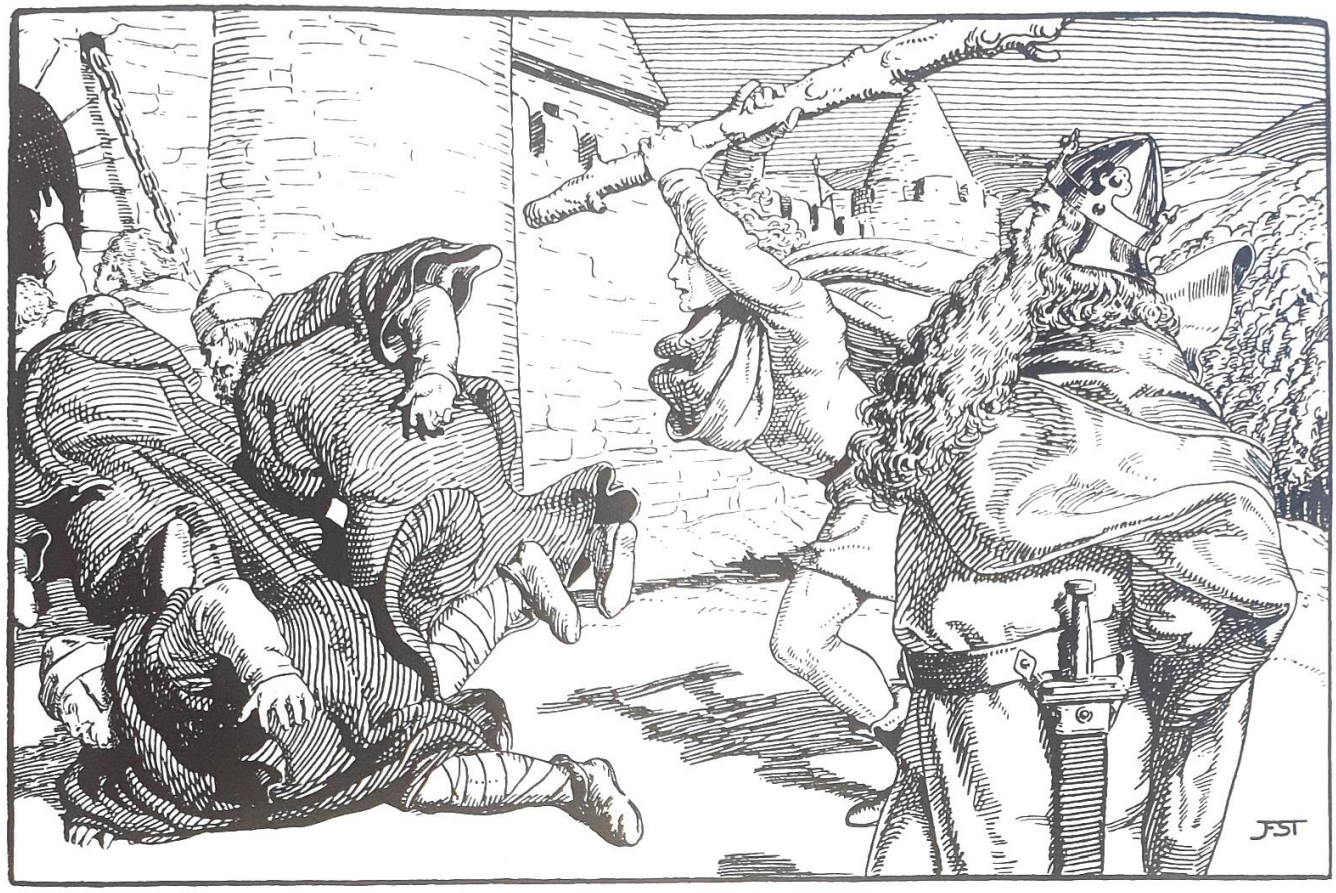

Aus Siegfried Wagner und seine Kunst (Associació Wagneriana)

Tristan und Isolde (Richard Wagner der Lebenserneuerer)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Tristan und Isolde (Institut del Teatre)

Aus Siegfried Wagner und seine Kunst.

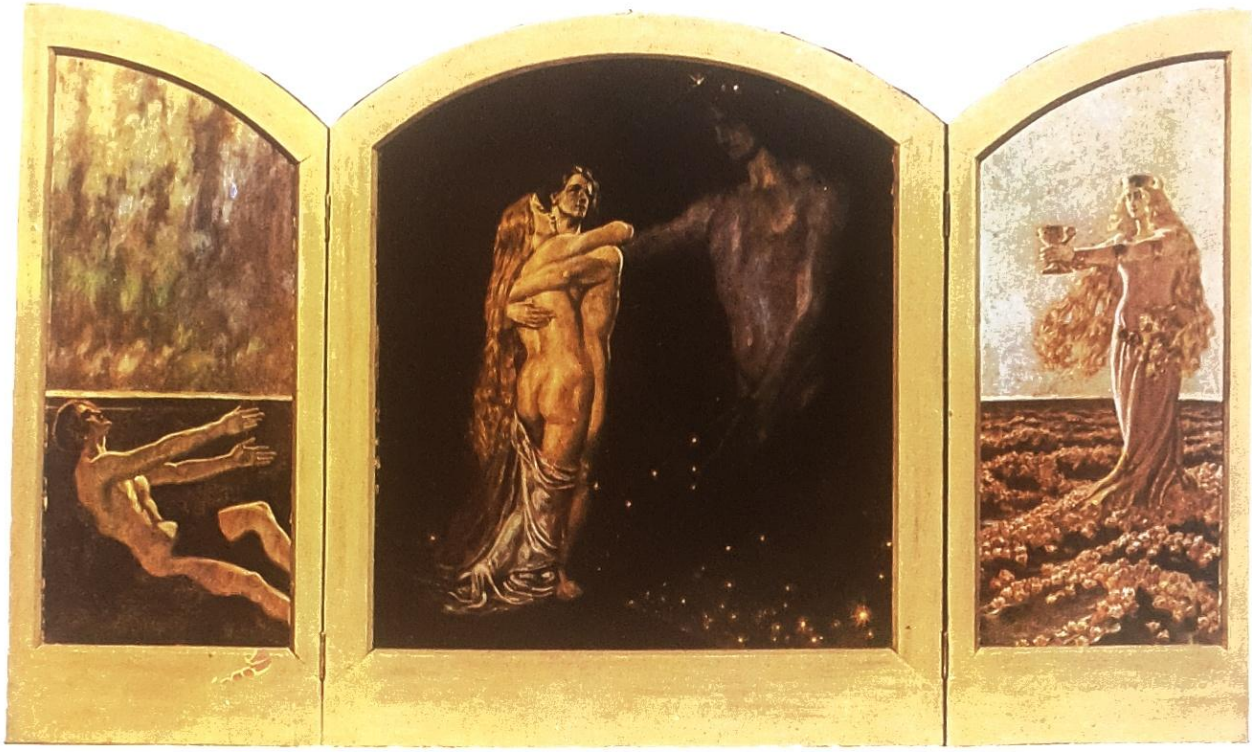

Tryptichon Tristan und Isolde (Richard Wagner Museum Tribschen)

Wotan bei Hundings Hochzeit (Richard Wagner Gedenkstätte)

Das Rheingold (Curt von Westernhagen)

„Siegfrieds Tod".

Originalzeichnung für „Bühne und Welt" von Franz Stassen.

Siegfrieds Tod (Bühne und Welt)

Die Walküre (Curt von Westernhagen)

Hagen vor der Gibichungenhalle (Richard Wagner Gedenkstätte)

Die Walküre (Walter und Annemarie Grill, München)

Parsifal (Associació Wagneriana)

Parsifal (Associació Wagneriana)

Parsifal (Associació Wagneriana)

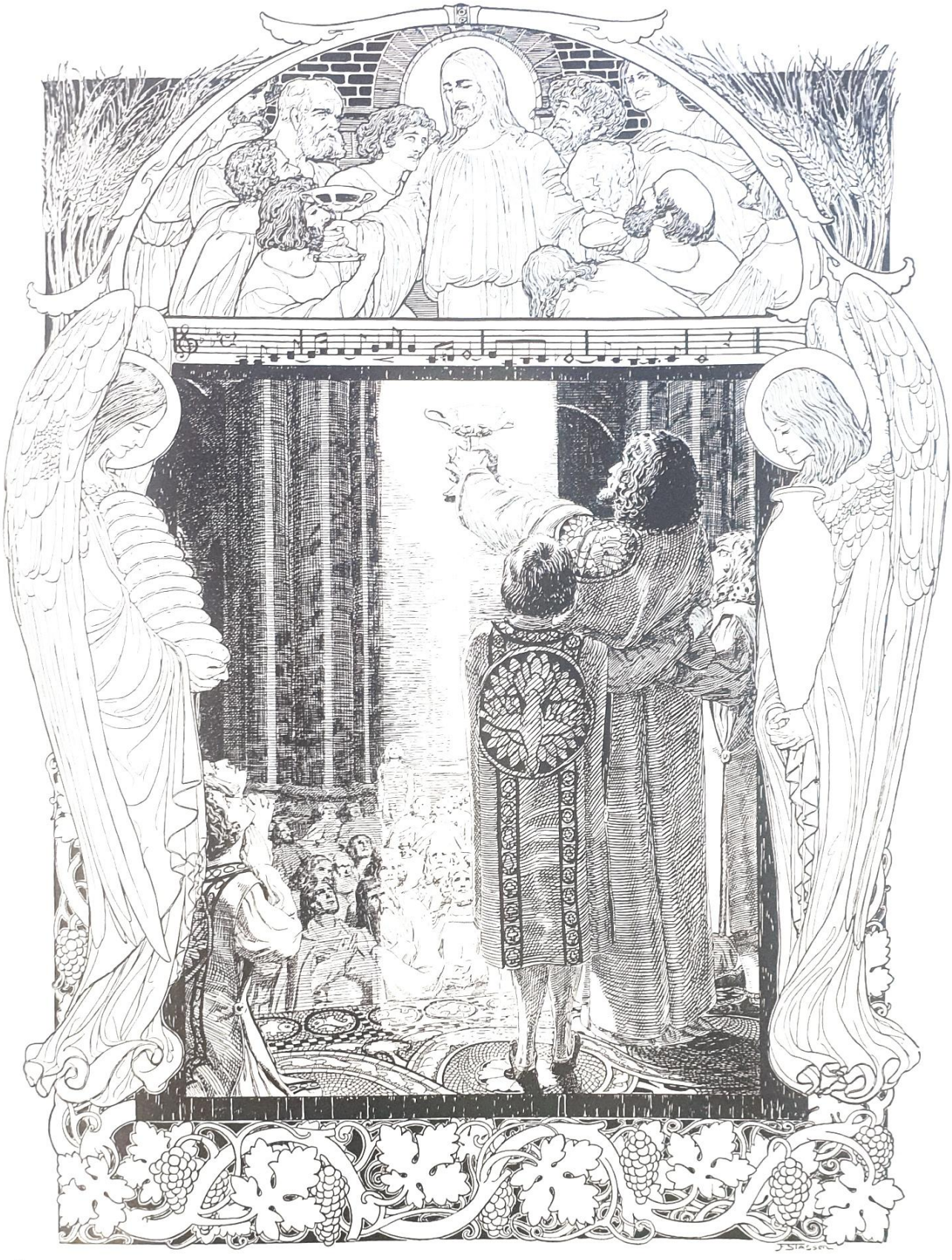

Parsifal (Associació Wagneriana)

Arthur Rackham (New York Public Library)

Das Rheingold, Scene I (Associació Wagneriana)

Die Walkure, Act I (Associació Wagneriana)

Die Walküre, Act II (Associació Wagneriana)

Siegfried, Act I (Associació Wagneriana)

Mestres Cabanes

Les Fades (Pro-Música/Monsalvat)

L´Holandès Errant (Pro-Música/Monsalvat)

Tannhäuser (Pro Música/Monsalvat)

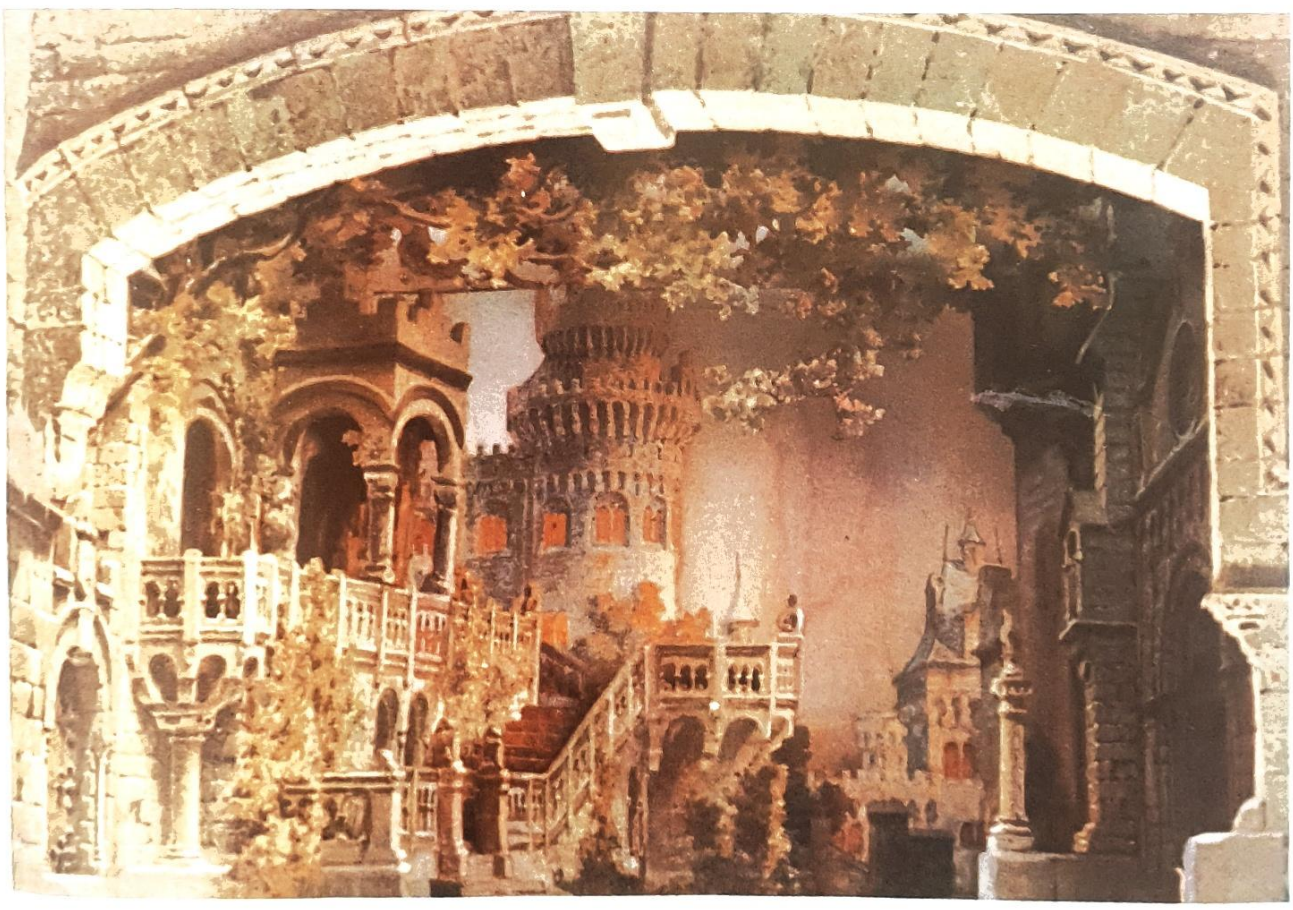

Lohengrin (Museo del Teatre –Teatrí–)

Tristany i Isolda (Pro-Música/Monsalvat)

Tristany i Isolda (Monsalvat)

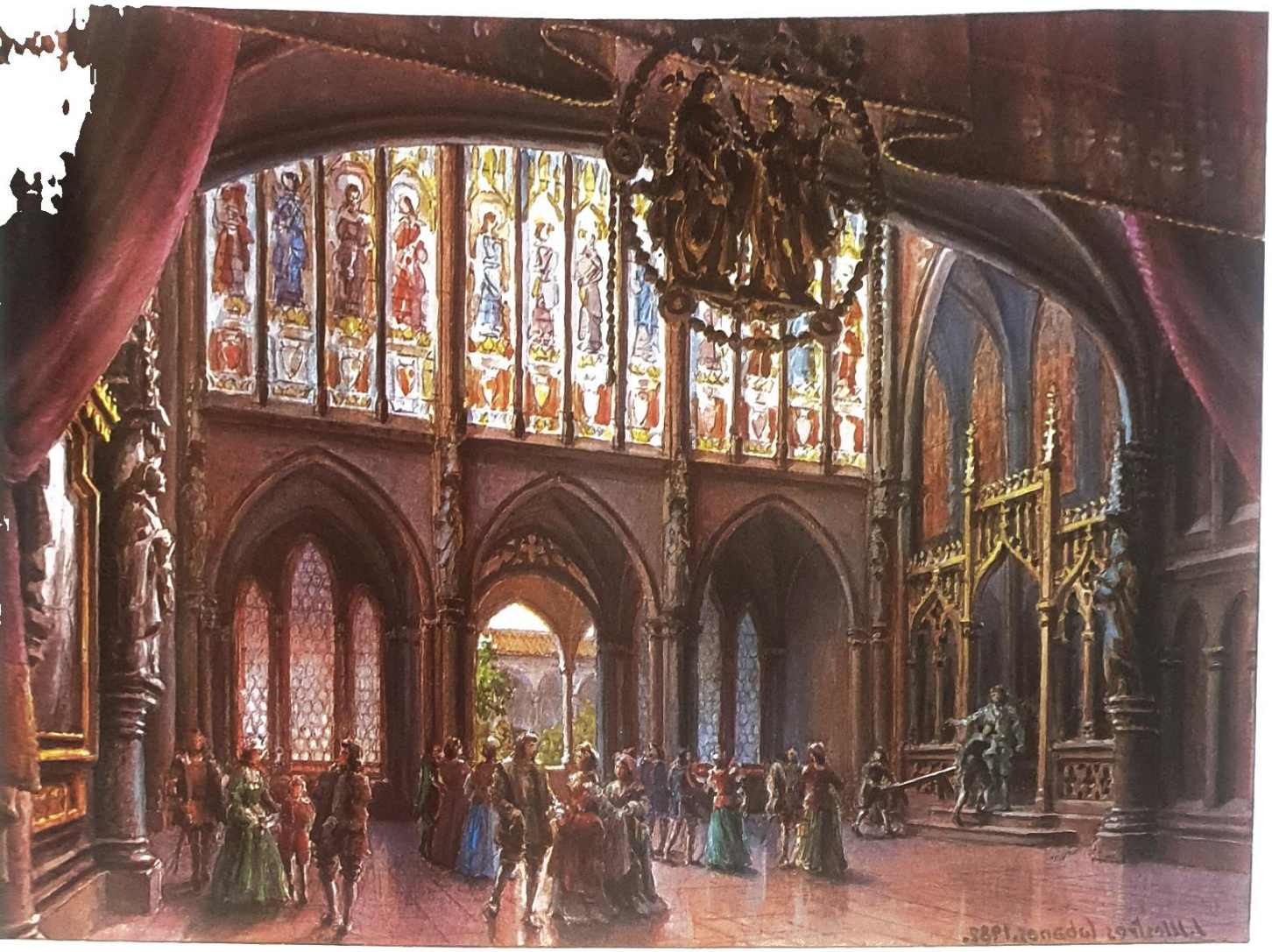

Mestres Cantaires de Nuremberg (Pro-Música/Monsalvat)

Els Mestres Cantaires de Nuremberg (Institut del Teatre)

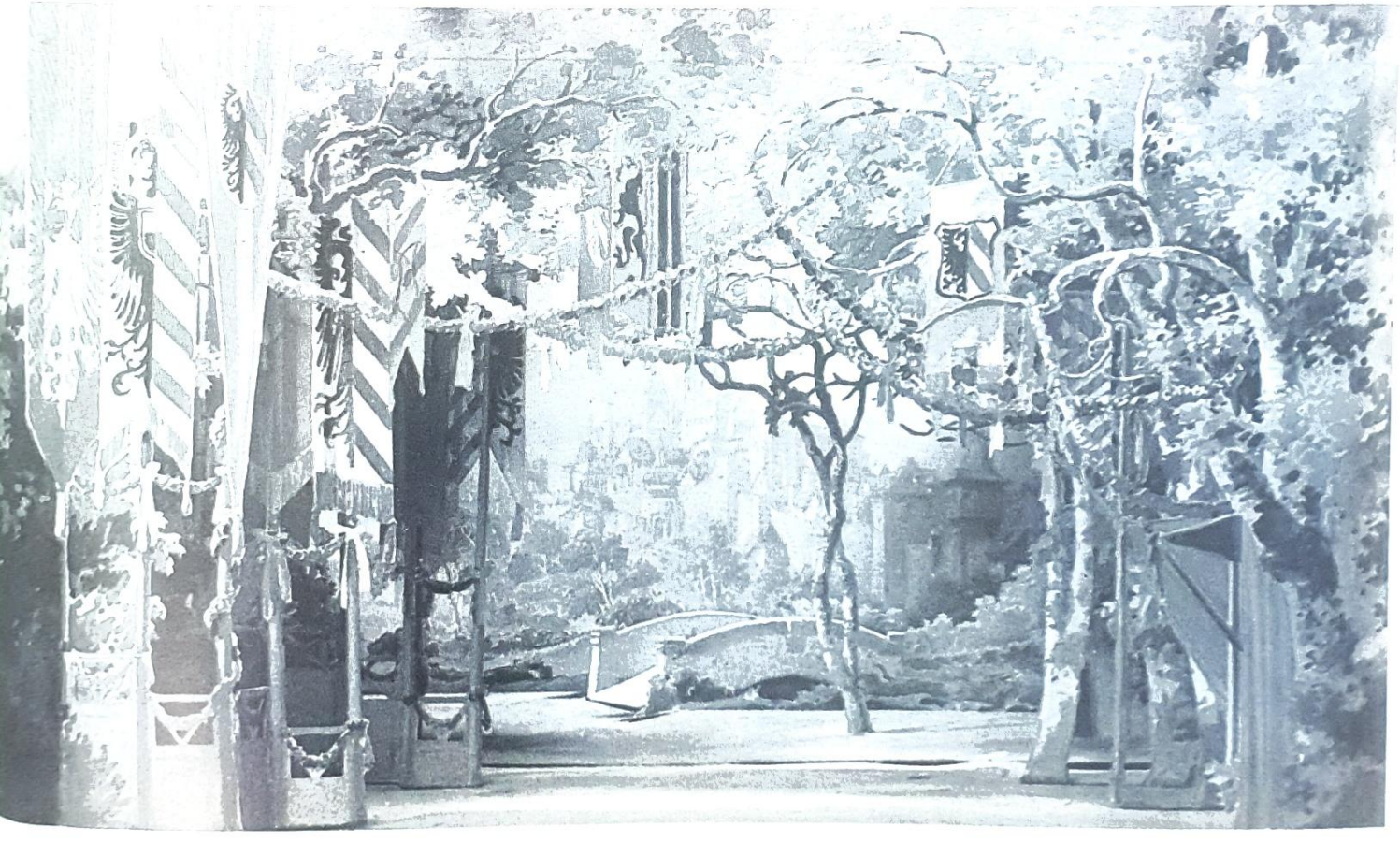

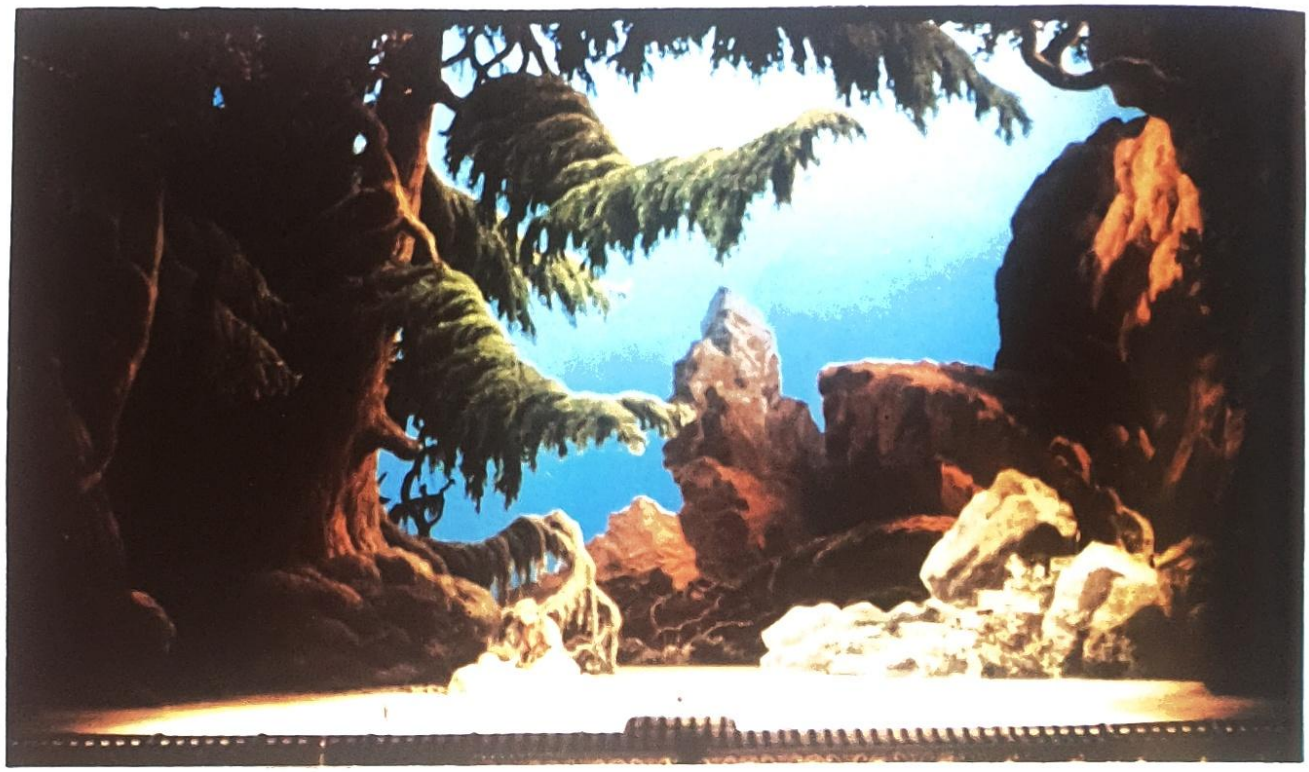

Siegfried (Monsalvat-Bofill –Escenari Gran Teatre del Liceu–)

La Walkiria (Pro-Música/Monsalvat)

Siegfried (Associació Wagneriana)

Siegfried (Associació Wagneriana)

Siegfried (Propietat Gran Teatre del Liceu)

Siegfried (Associació Wagneriana)

El Capvestre dels Deus (Pro-Música/Monsalvat)

Parsifal (Pro-Música/Monsalvat)

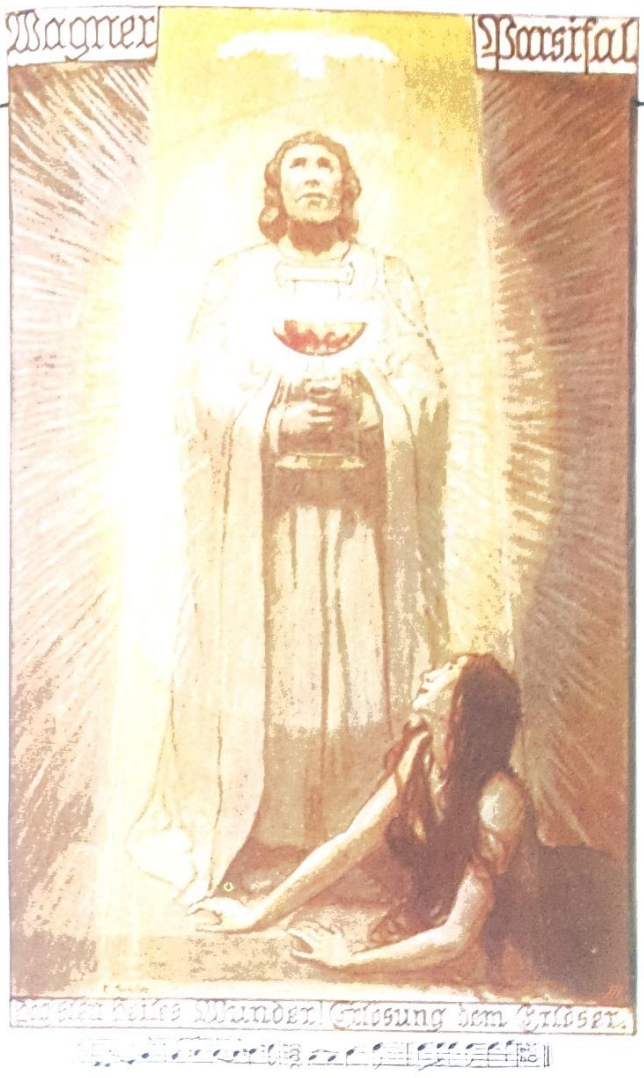

L. Schatz. Parsifal (Associació Wagneriana)

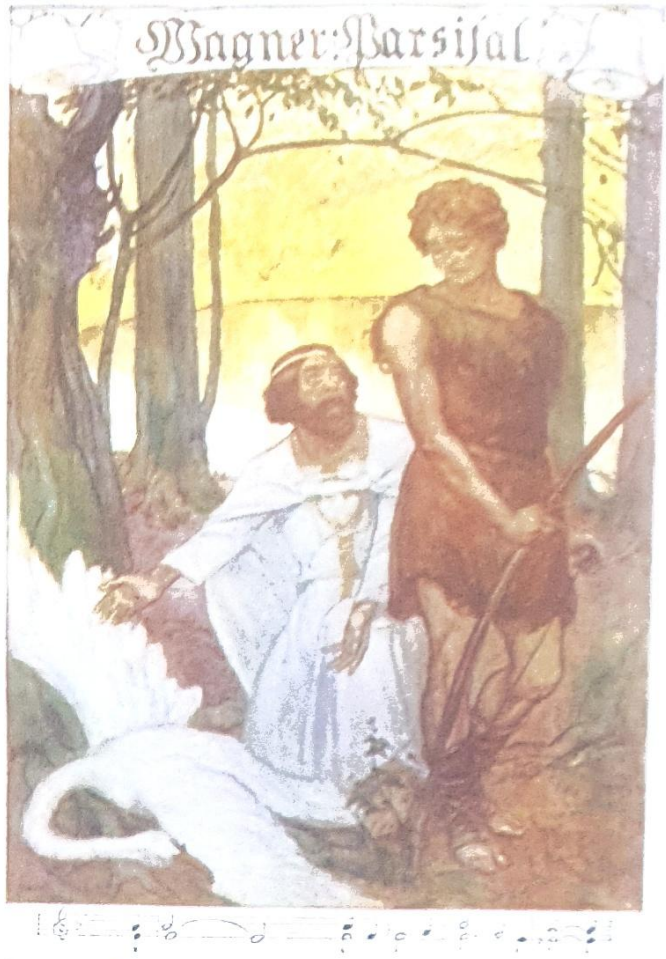

Parsifal (Associació Wagneriana)

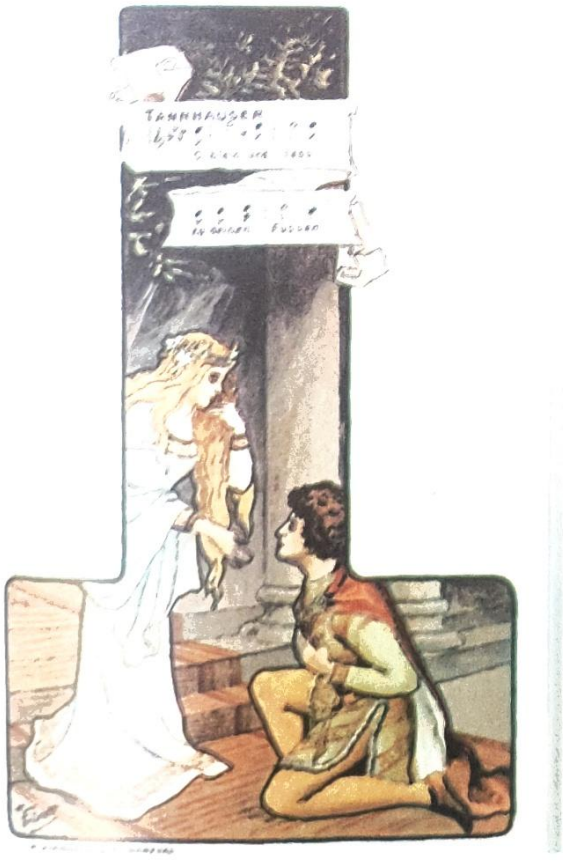

Fuhrett. Tannhäuser (Biblioteca de Catalunya)

Parsifal (Associació Wagneriana)

Max Herterich, Der Ring des Nibelungen (Biblioteca de Catalunya)

Parsifal (Biblioteca de Catalunya)

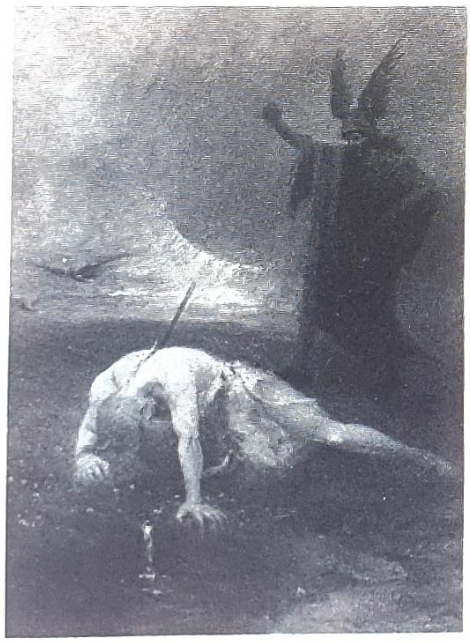

Hermann Hendrich, Siegfrieds Tod (Biblioteca de Catalunya)

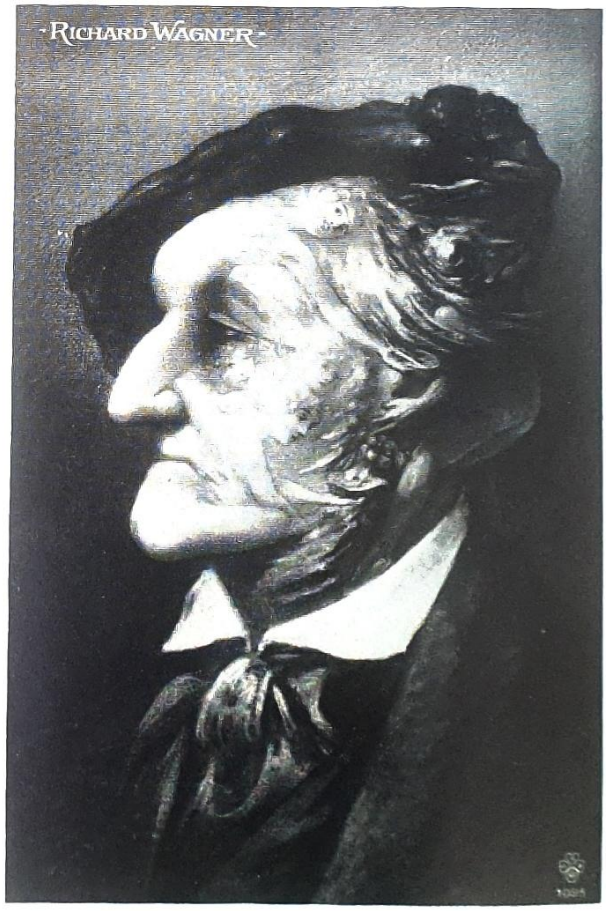

Richard Wagner (Associació Wagneriana)

L. Balestriéri, R. Wagner composant "L´anneau du Nibelung" (Associació Wagneriana)

Parsifal (Associació Wagneriana)

Franz Stassen: Senta (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Der Fliegende Holländer (Biblioteca de Catalunya)

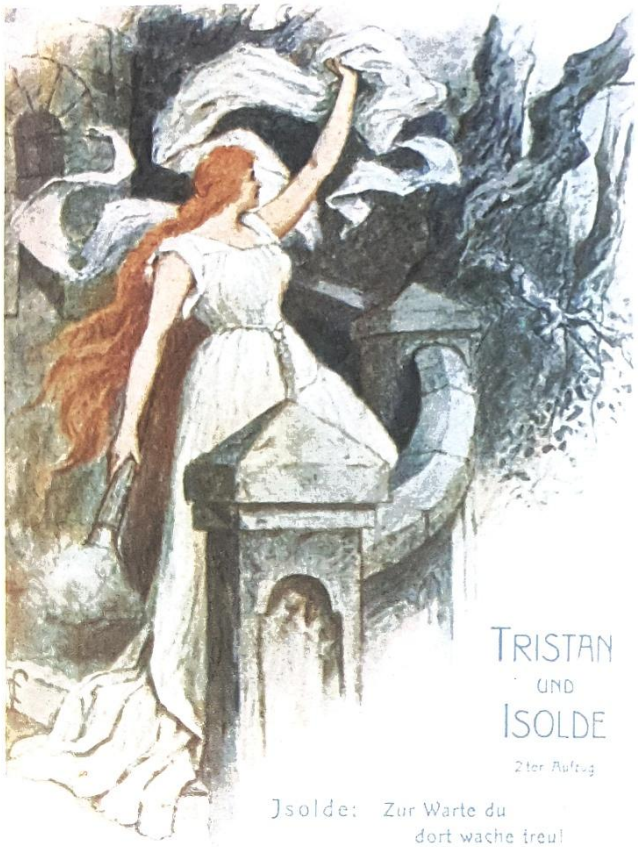

Ferdinand Leeke: Tristan und Isolde (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Rienzi (Associació Wagneriana)

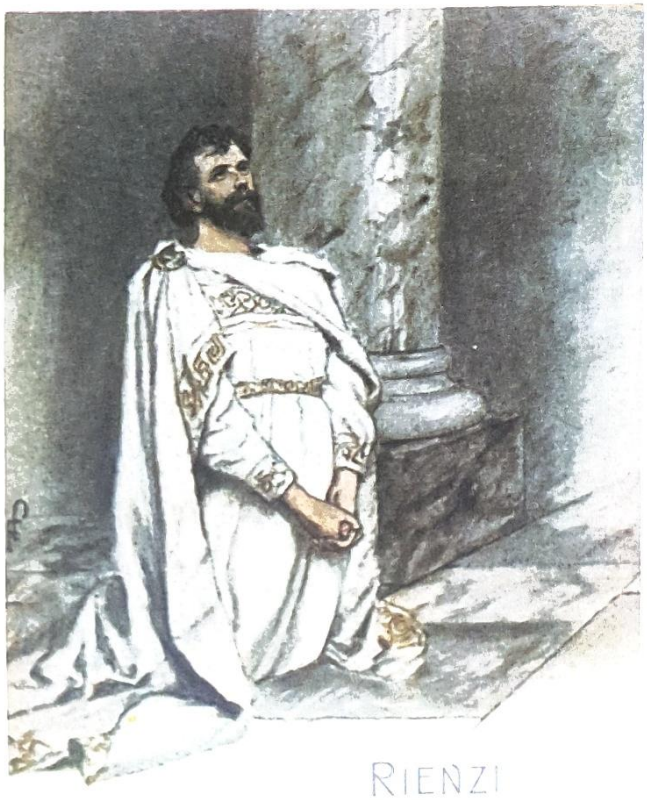

Ferdinand Leeke: Lohengrin (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Der Fliegende Holländer (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Tannhäuser (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Lohengrin (Associació Wagneriana)

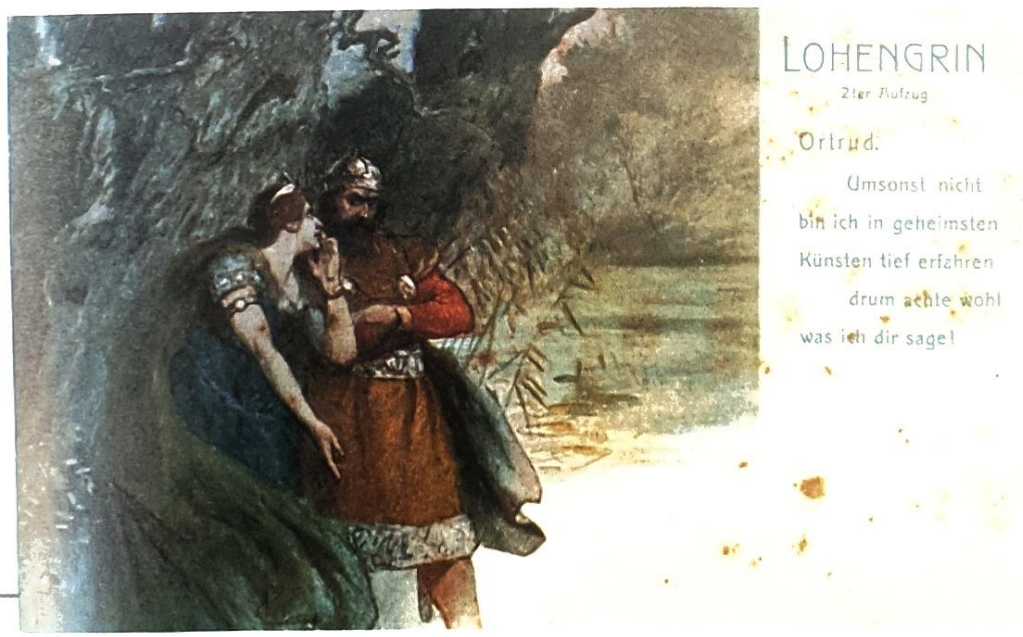

Ferdinand Leeke: Tristan und Isolde (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Meistersinger (Associació Wagneriana)

Ferdinand Leeke: Die Meistersinger von Nürnberg (Associació Wagneriana)

Michael Echter: Das Rheingold (Associació Wagneriana)

Michael Echter: Die Walküre (Associació Wagneriana)

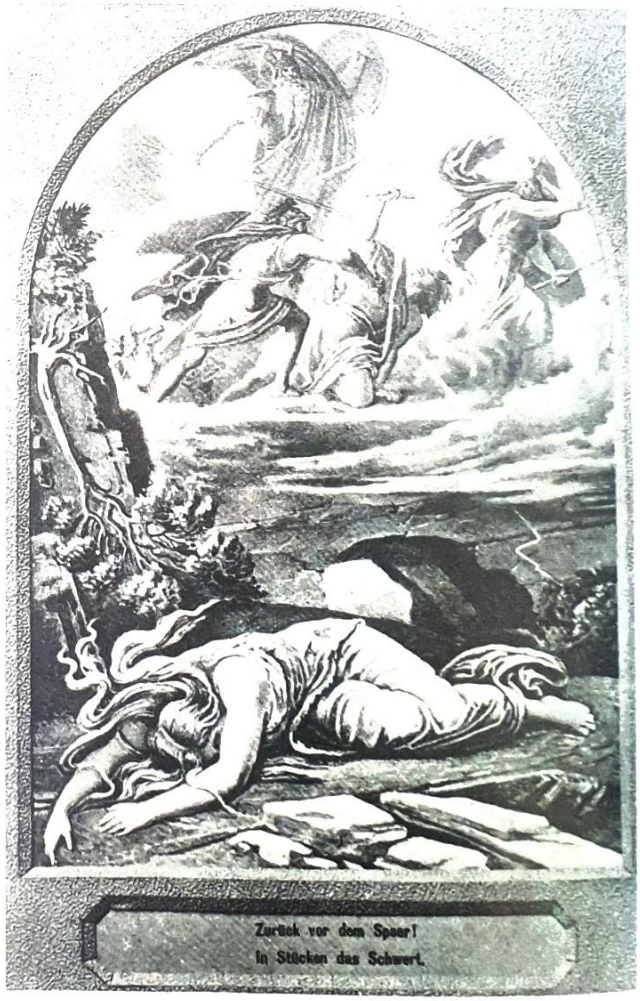

Michael Echter: Siegfried (Associació Wagneriana)

Michael Echter: Götterdämmerung (Associació Wagneriana)

Das Rheingold (Associació Wagneriana)

Die Walküre (Associació Wagneriana)

Die Walkure (Associació Wagneriana)

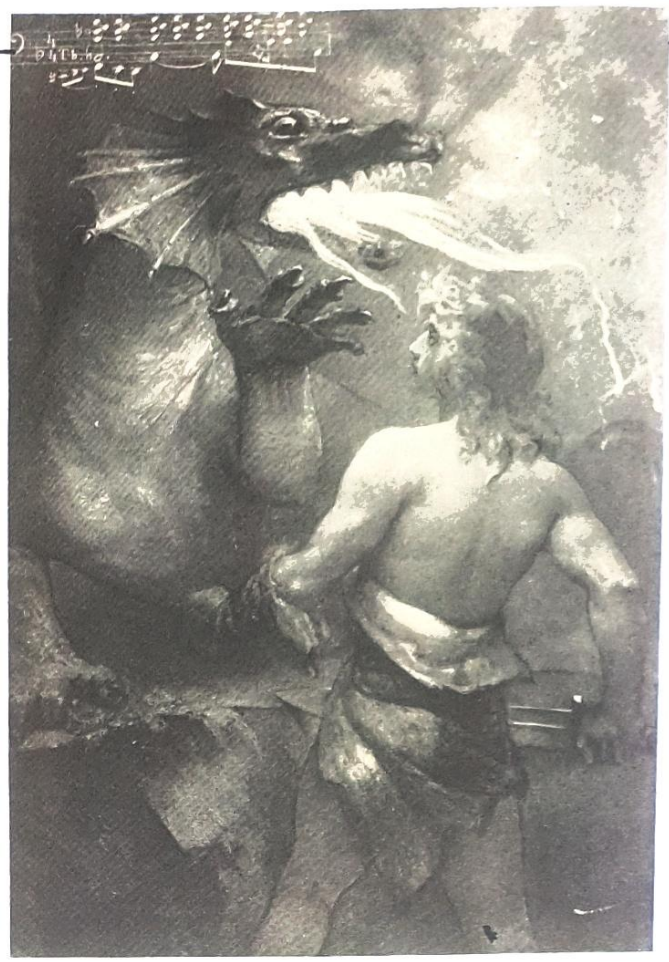

Siegfried (Associació Wagneriana)

Siegfried (Associació Wagneriana)

Götterdämmerung (Associació Wagneriana)

Rheingold

Lohengrin

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

Walküre

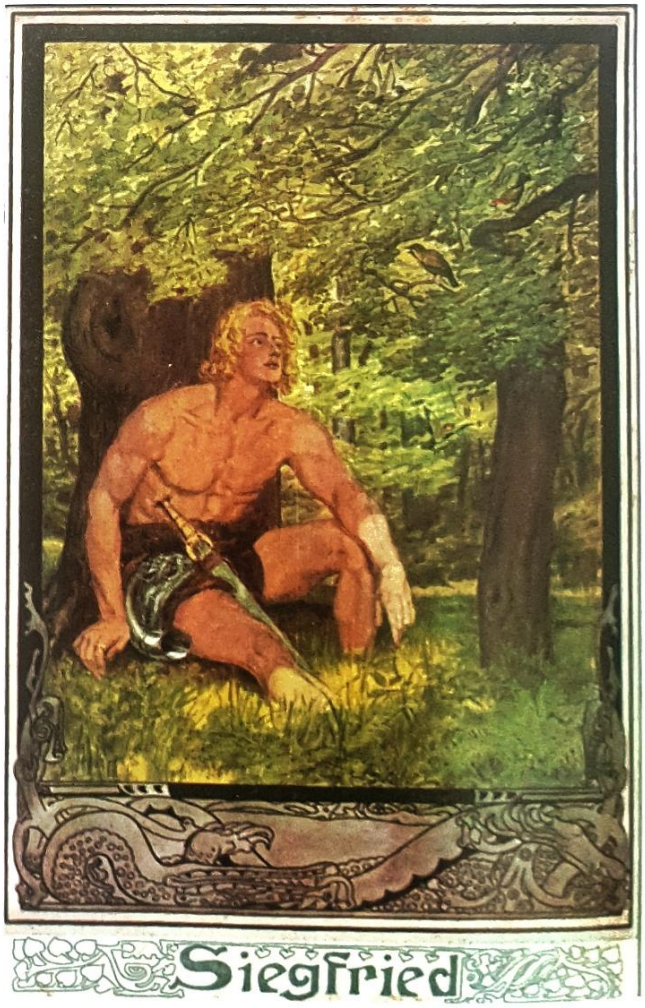

Siegfried

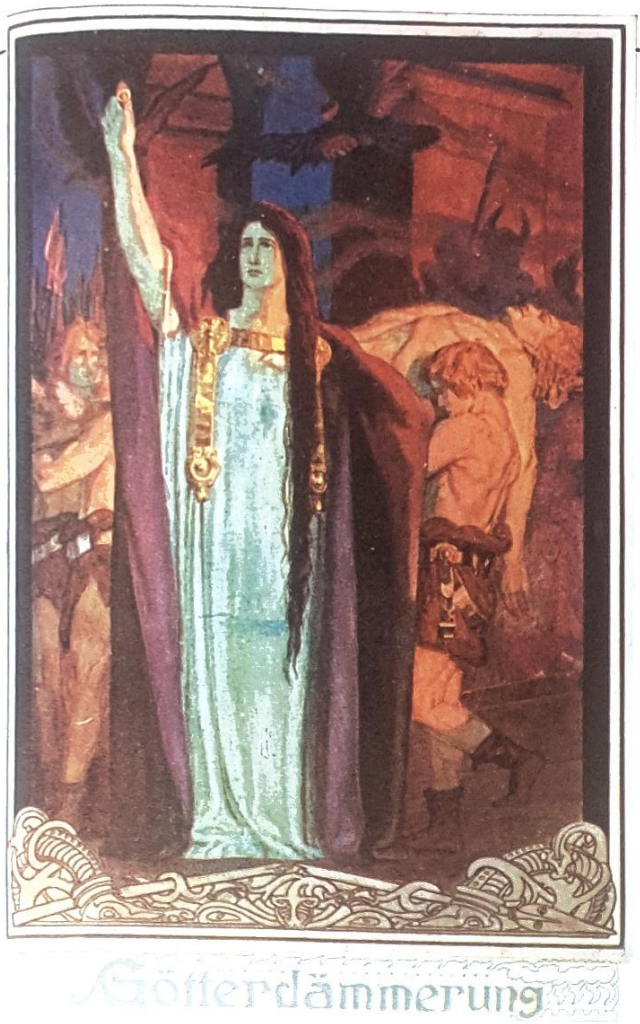

Franz Stassen: Gotterdammerung (Associació Wagneriana)

K.R. Die Walküre (Associació Wagneriana)

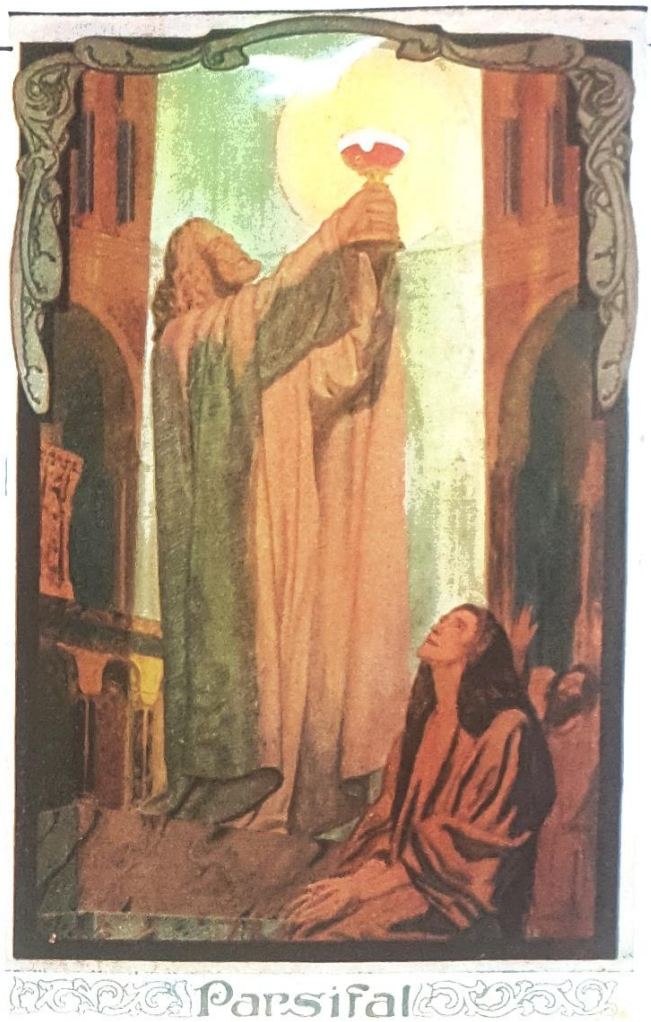

Franz Stassen: Parsifal (Associació Wagneriana)

AK: Der Fliegende Holländer (Associació Wagneriana)

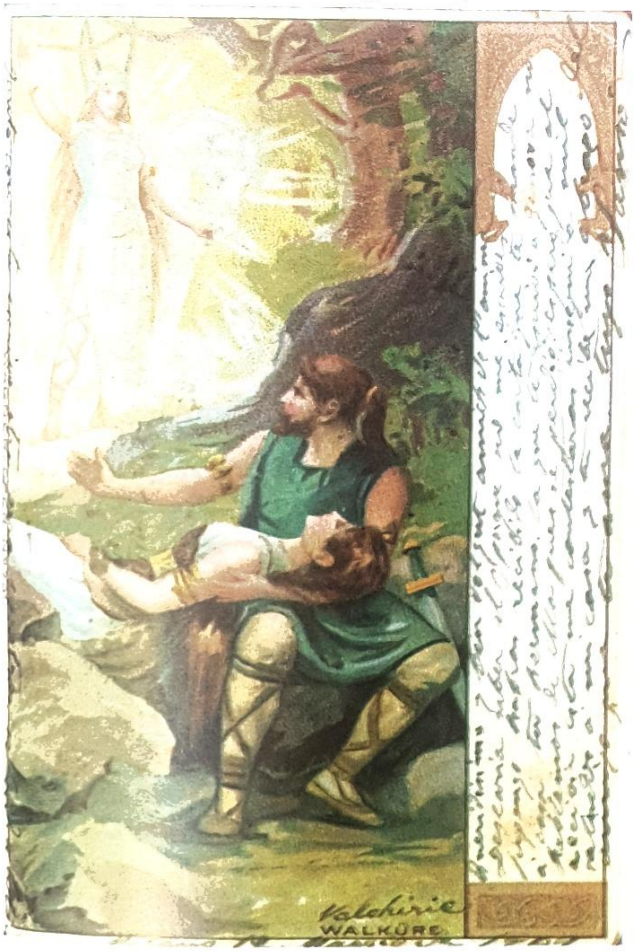

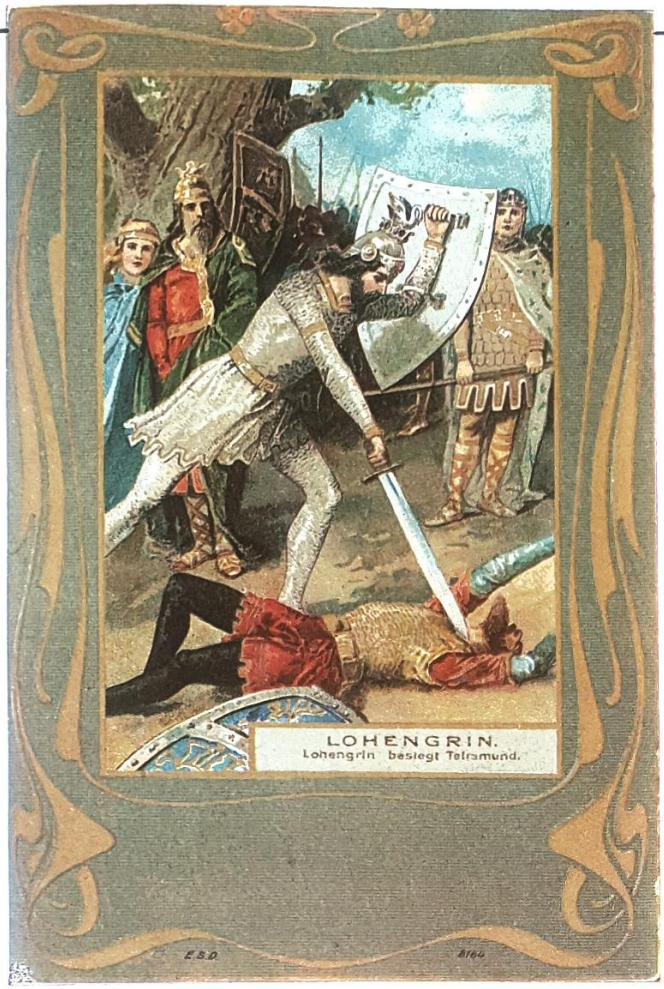

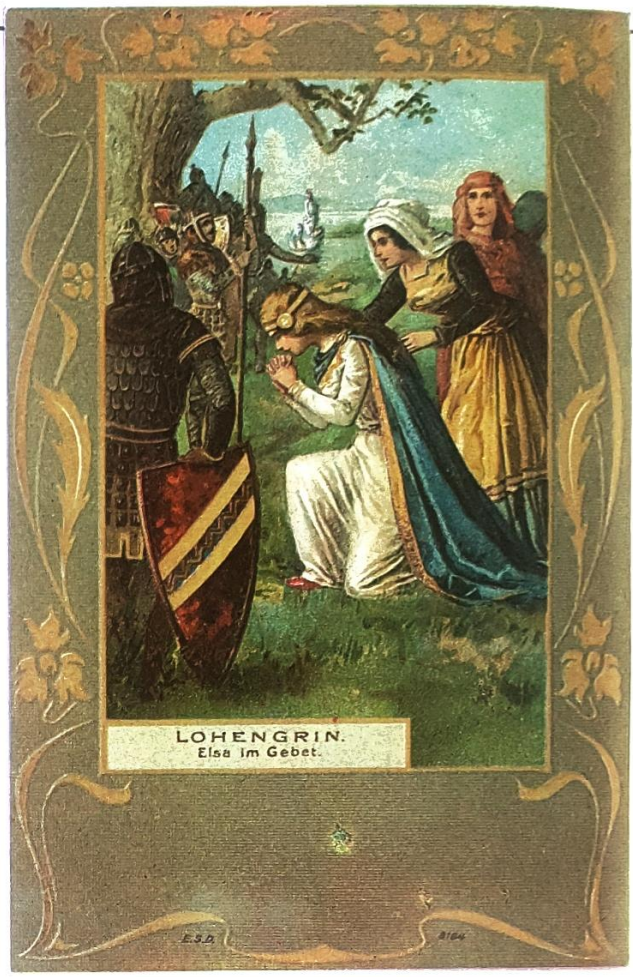

Lohengrin (Associació Wagneriana)

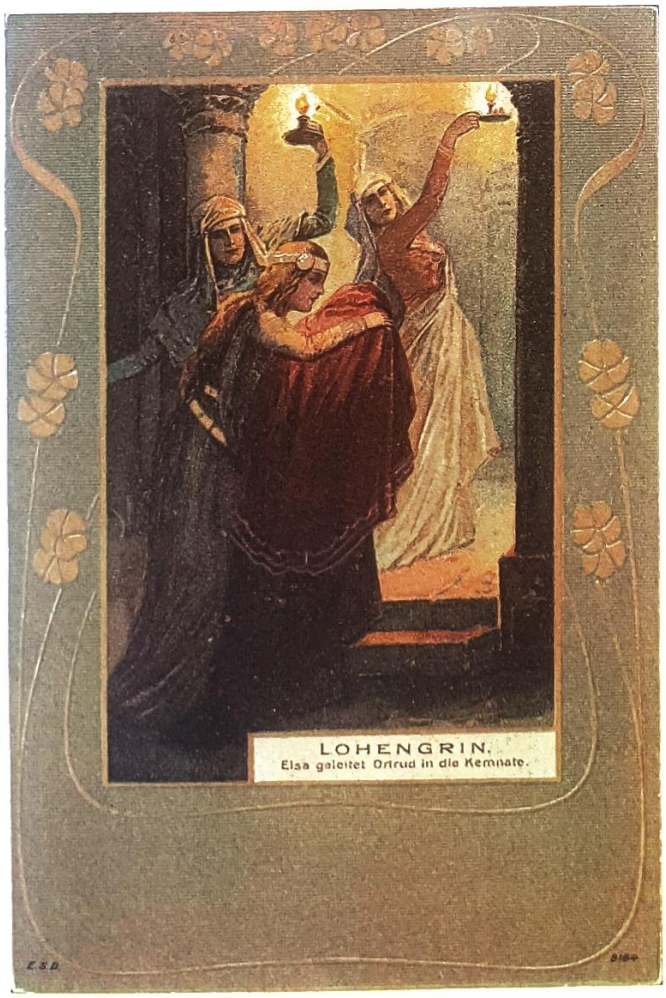

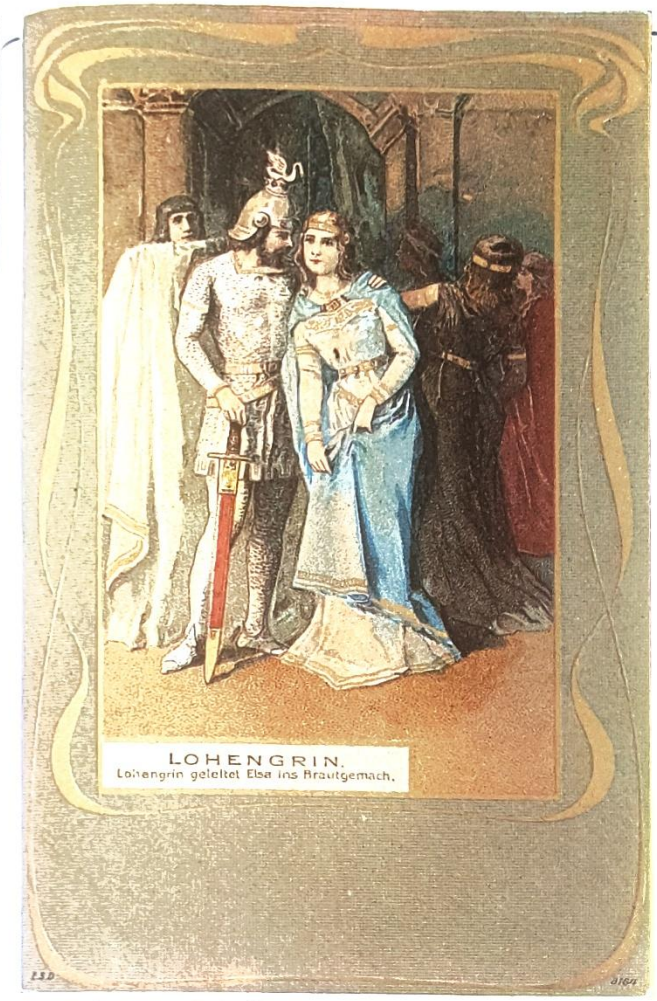

Lohengrin (Associació Wagneriana)

Lohengrin (Associació Wagneriana)

Tristan und Isolde (Associació Wagneriana)

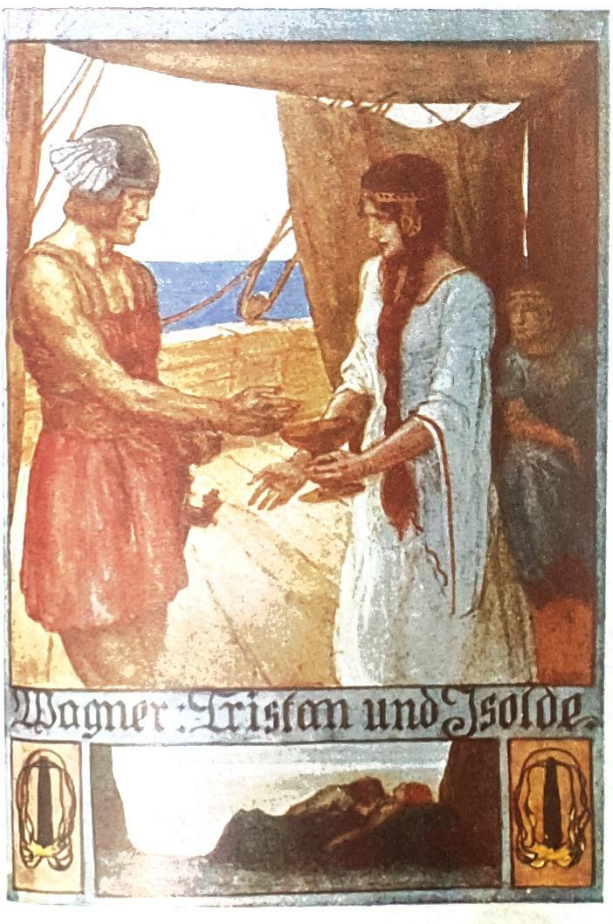

Lohengrin (Associació Wagneriana)

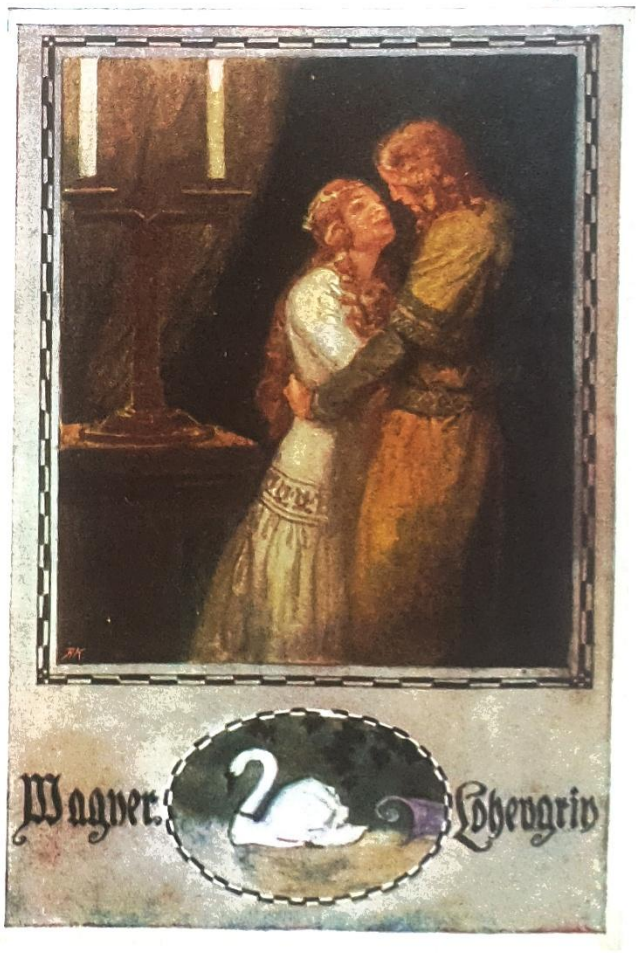

Festivals Wagnerians

Parcival

Centenari de Ricart Wagner

Associació Wagneriana ~ Orfeó Català

18, 22, 27, 30 Maig i 3 Juny 1913

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

(Richard Wagner Museum)

(Associació Wagneriana)

(Institut del Teatre)

Jupp Wiertz (Congress Library Washington)

Bayreuther Festspielführer

1925

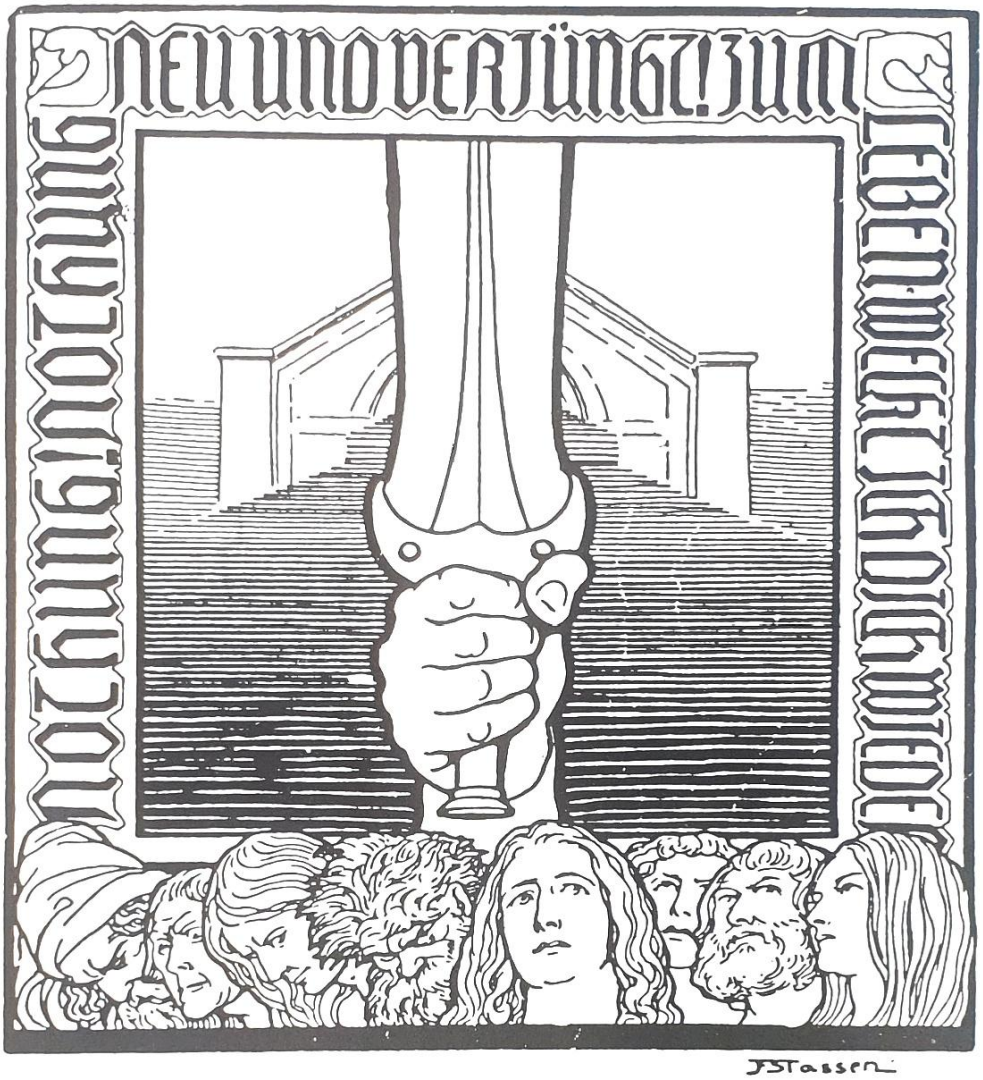

Herausgegeben mit offizieller Unterstützung der „Deutschen Festspielstiftung Bayreuth", des „Allgemeinen Deutschen Richard Wagner-Vereins", des „Richard Wagner-Verbandes Deutscher Frauen" und des „Bayreuther Bundes"

von

Dr. Karl Grunsky, Stuttgart

Verlag Georg Niehrenheim, Bayreuth.

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

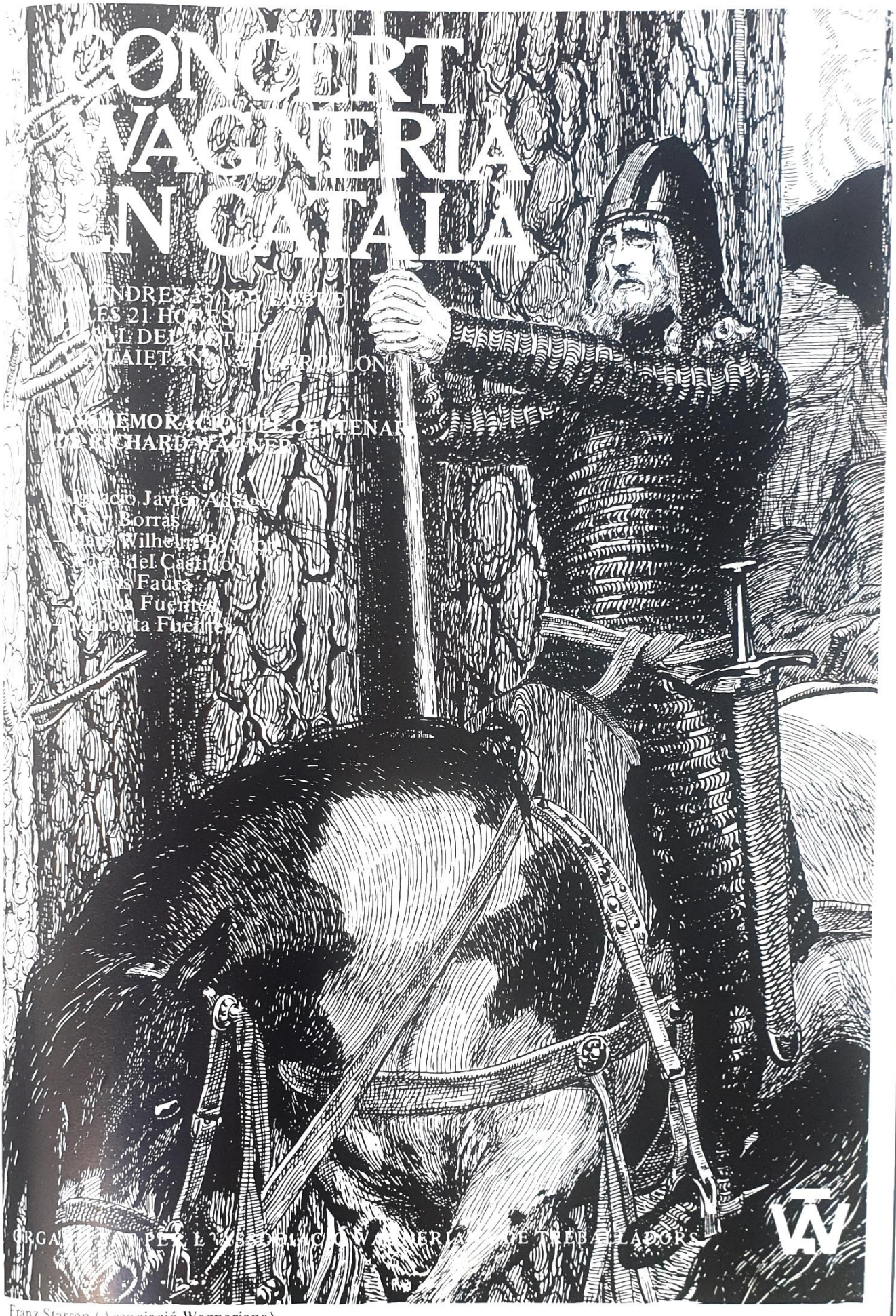

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

(Bibliothèque et Musée de l'Opéra)

LA VALKYRIE

Phototypie Berthaud Frᵉˢ 9, Rue Cadet, Paris.

POÈME ET MUSIQUE DE

RICHARD WAGNER

PARIS: P. SCHOTT & Cie, 70, RUE DU FAUBOURG St HONORÉ.

Eugène Grasset (Bibliothèque et Musée de l'Opéra)

Le Vaisseau Fantôme

Opera de

RICHARD WAGNER

Georges Rochegrosse (Bibliothèque et Musée de l´Opéra)

Tannhäuser

Opéra de

RICHARD WAGNER

Georges Rochegrosse (Bibliothèque et Musée de l´Opéra)

Gran Teatro del Liceo

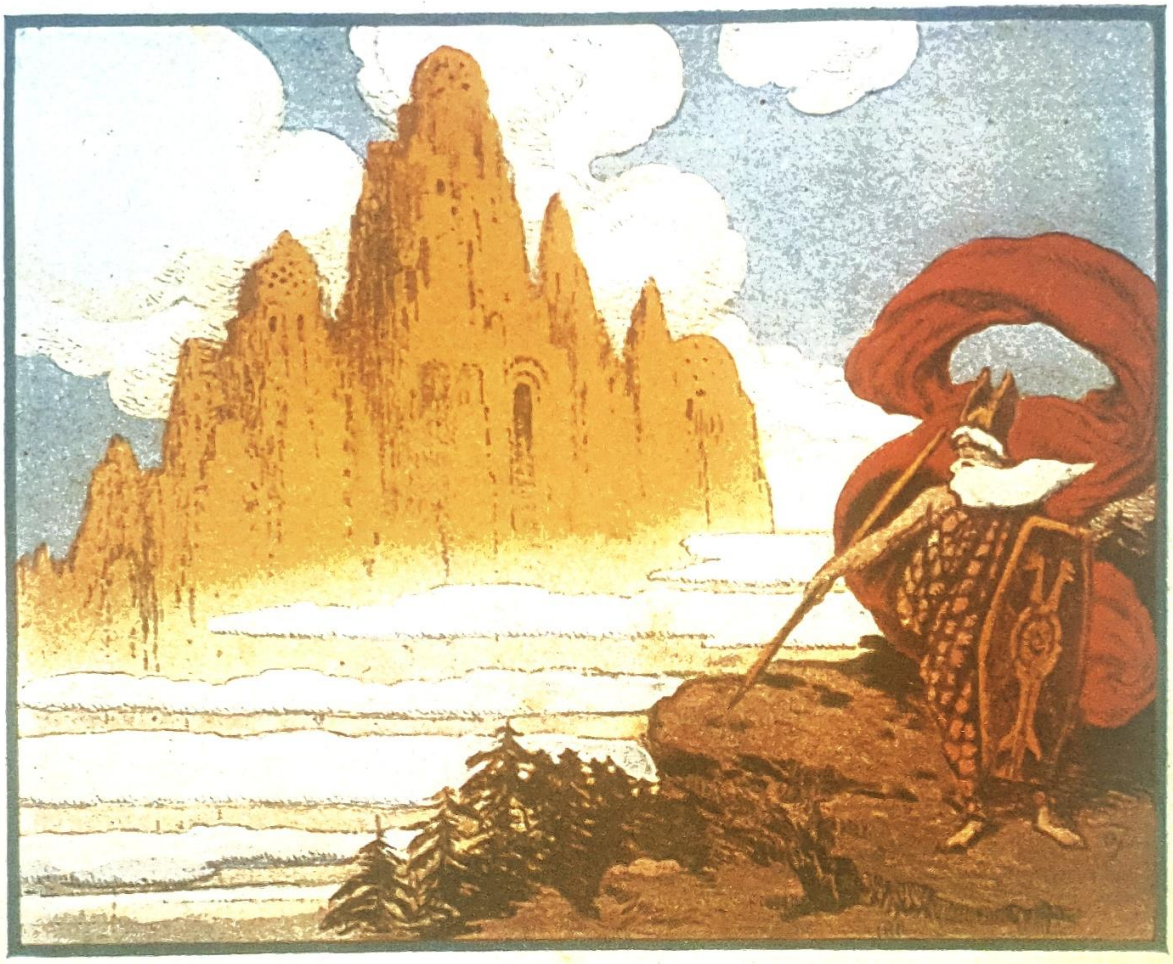

FESTIVAL WAGNER

PRIMAVERA DE 1910

Programa oficial.

(Institut del Teatre)

E. Beaussier (Bibliothèque et Musée de l'Opéra)

LOHENGRIN

A. Durand & Fils, Edrs 4 Place de la Madeleine — Phototypie Berthaud 9, Rue Cadet

OPÉRA

DE

RICHARD WAGNER

Georges Rochegrosse (Bibliothèque et Musée de l´ Opéra)

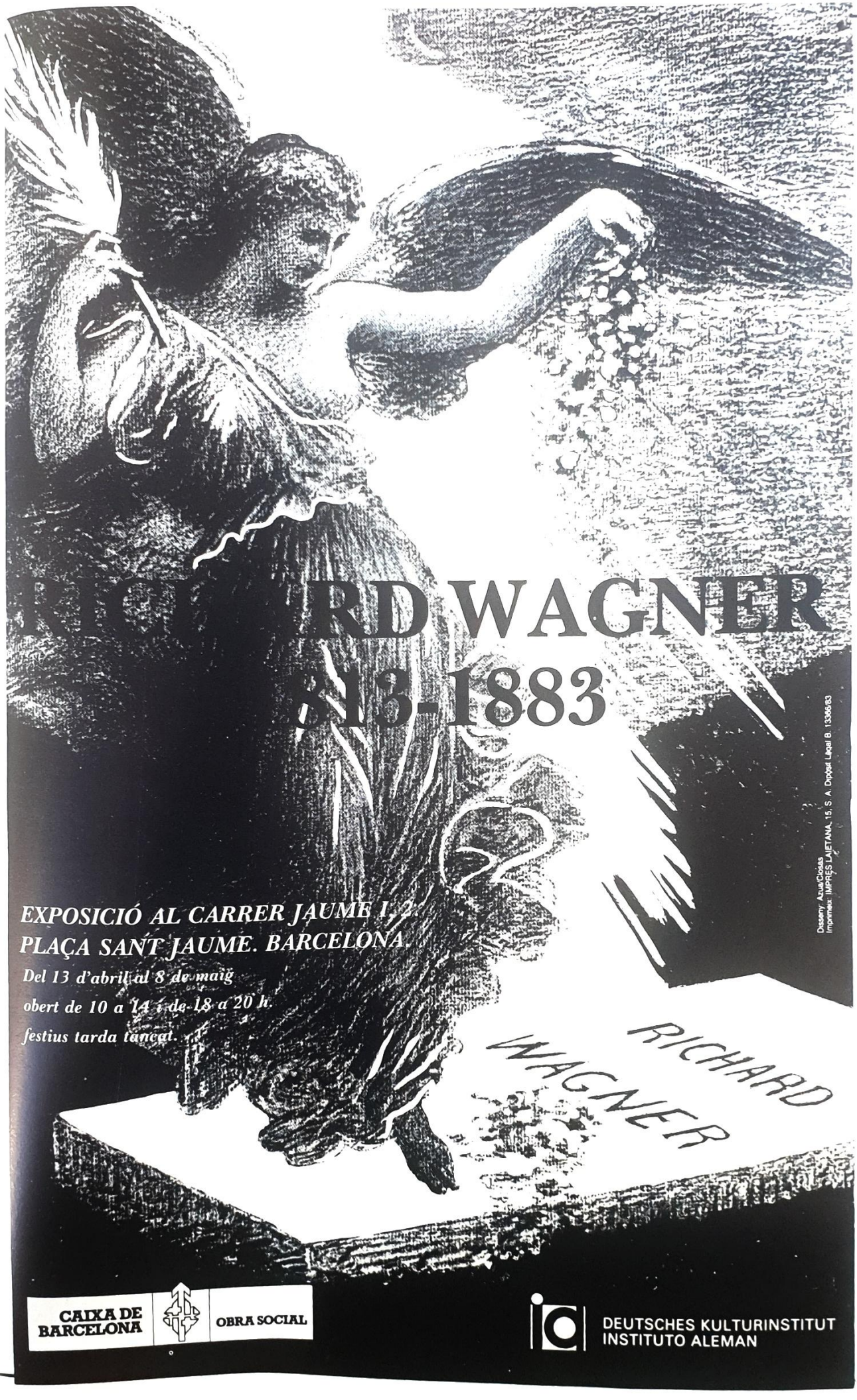

Azua/Closas/Fantin Latour (Caixa de Barcelona)

Angel Femenia Auvert (Associació Wagneriana)

GRAN TEATRO DEL LICEO

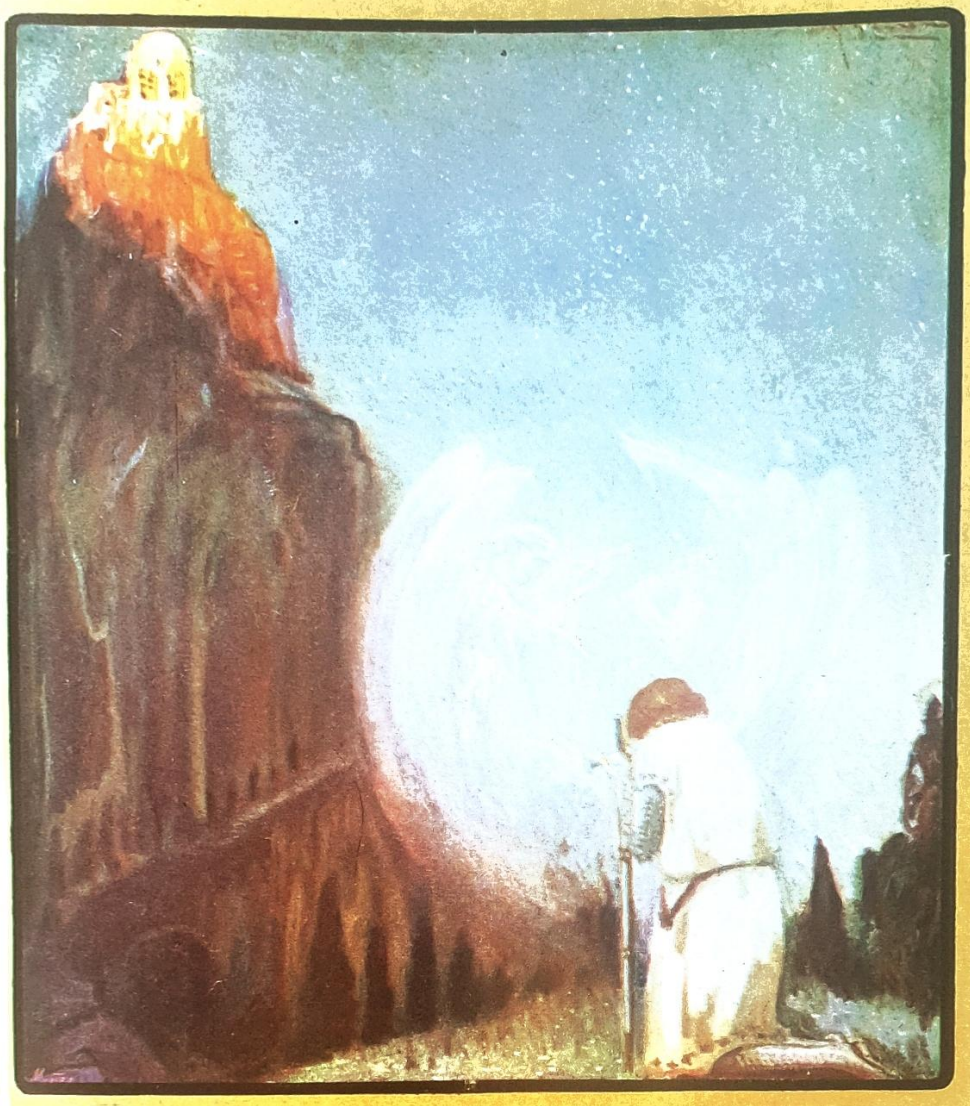

PARSIFAL

SE PONDRA EN ESCENA BAJO LA DIRECCIÓN DEL MAESTRO FRANZ BEIDLER, TOMANDO PARTE EN SU DESEMPEÑO LA SRA. KAFTAL Y LOS SRES. VIÑAS, FORMICHI, BETTONI, PACINI Y GIRALT. = COROS Y ORQUESTA AUMENTADOS. = DECORADO NUEVO PINTADO POR LOS SRES. VILOMARA, MORAGAS Y ALARMA Y JUNYENT. = SASTRERÍA, ZAPATERÍA, ARMERÍA Y ATREZZO, CONSTRUIDOS EXPROFESO BAJO LOS FIGURINES Y DIRECCIÓN DE D. ALEJANDRO SOLER. = DIRECCIÓN ARTÍSTICA DEL ESPECTÁCULO A CARGO DE D. SALVADOR VILAREGUT.

ESTRENO: EL DIA 31 DE DICIEMBRE DE 1913

2.ª REPRESENTACIÓN: SABADO 3 DE ENERO DE 1914
A LAS 7 DE LA TARDE

3.ª REPRESENTACIÓN: JUEVES 8 DE ENERO DE 1914
A LAS 7 DE LA TARDE

4.ª Y ULTIMA REPRESENTACIÓN: DOMINGO 11 DE ENERO DE 1914
A LAS 2 DE LA TARDE

Desde el día 1.º de Diciembre se admiten encargos en la Contaduría del Teatro del Liceo, para las cuatro únicas representaciones de PARSIFAL.

PRECIOS DE LAS LOCALIDADES	Ptas.
PALCOS DE PLATEA, SIN ENTRADAS	150
ID. DE PRIMER PISO SIN ENTRADAS	300
ID. DE SEGUNDO PISO SIN ENTRADAS	150
ID. DE TERCER PISO SIN ENTRADAS	50
SILLONES DE PATIO CON ENTRADA	25
ID. DE ANFITEATRO CON ENTRADA	25
ID. DE TERCER PISO FILA 1.ª CON ENTRADA	25
ID. DE TERCER PISO FILAS 2.ª Y 3.ª CON ENTRADA	15
ASIENTOS CENTRALES DE CUARTO PISO	10
ID. LATERALES DE CUARTO PISO	7'50
ID. CENTRALES DE QUINTO PISO	6
ID. LATERALES DE QUINTO PISO	5
ENTRADA A CUARTO PISO	3
ID. A QUINTO PISO	2
ID. A PALCO	5

El impuesto del timbre a cargo del público.

(Associació Wagneriana)

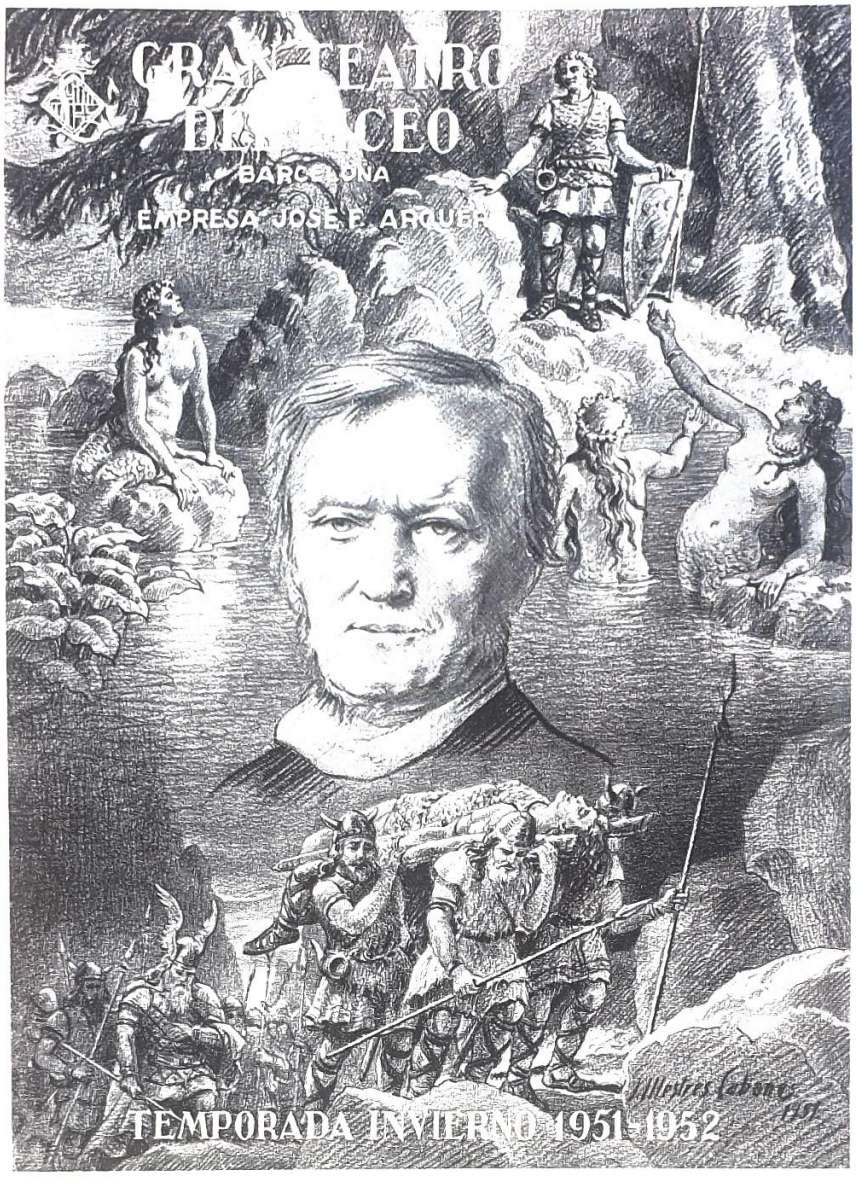

EXPOSICIÓ

JOSEP MESTRES CABANES

EN HOMENATGE A

RICHARD WAGNER

Festa Major de la Misteriosa Llum

SALA D'EXPOSICIONS DE L'OBRA CULTURAL DE LA CAIXA DE PENSIONS

Manresa, del 12 al 24 de febrer de 1983

CAIXA DE PENSIONS
Obra Social
CULTURAL

J. Mestres Cabanes (Caixa de Pensions)

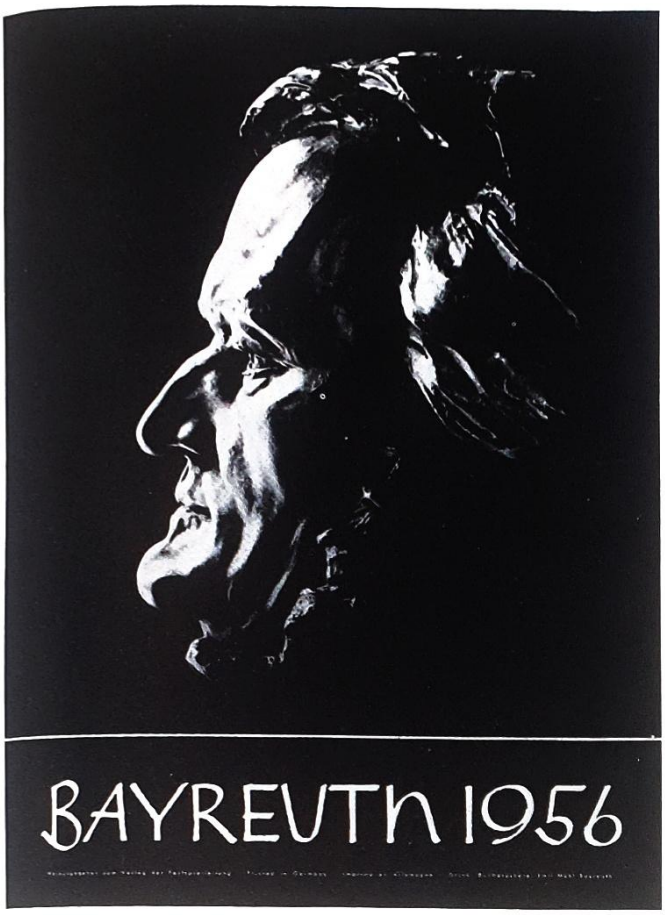

BAYREUTH 1951

75 JAHRE RICHARD WAGNER
FESTSPIELE * PARSIFAL *
RING DES NIBELUNGEN *
RHEINGOLD WALKÜRE
SIEGFRIED GÖTTER-
DÄMMERUNG * MEISTER-
SINGER VON NÜRNBERG *
DIRIGENTEN H. v. KARAJAN
HANS KNAPPERTSBUSCH
29. JULI – 19. AUGUST 1951

(Richard Wagner Museum)

BAYREUTH 1953

RICHARD WAGNER
FESTSPIELE
23. JULI – 23. AUGUST
LOHENGRIN. PARSIFAL
TRISTAN UND ISOLDE
DER RING DES NIBELUNGEN

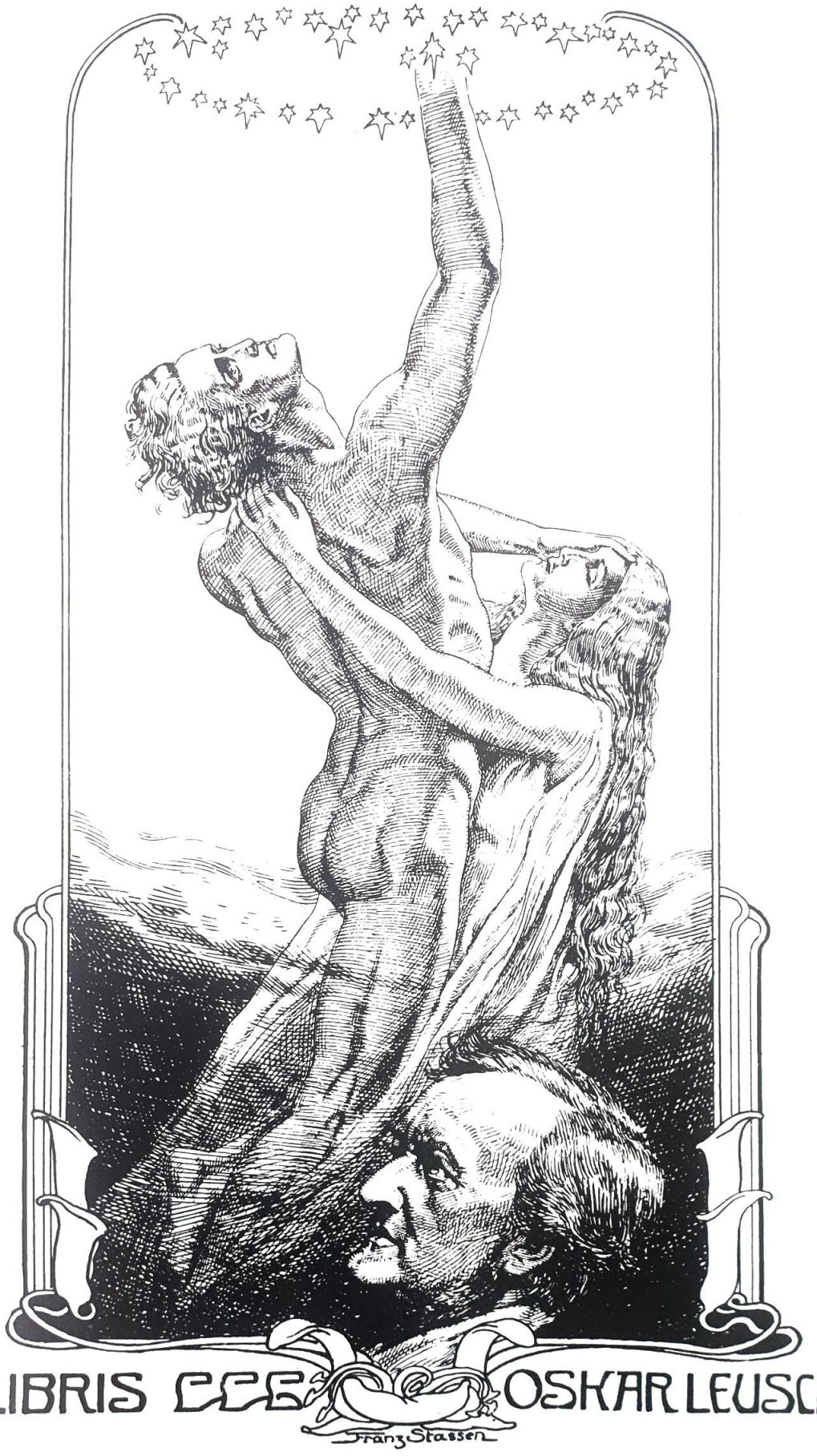

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

Franz Stassen (Biblioteca de Catalunya)

Franz Stassen (Emil Fickert, "Eine Ex-Libris Studie")

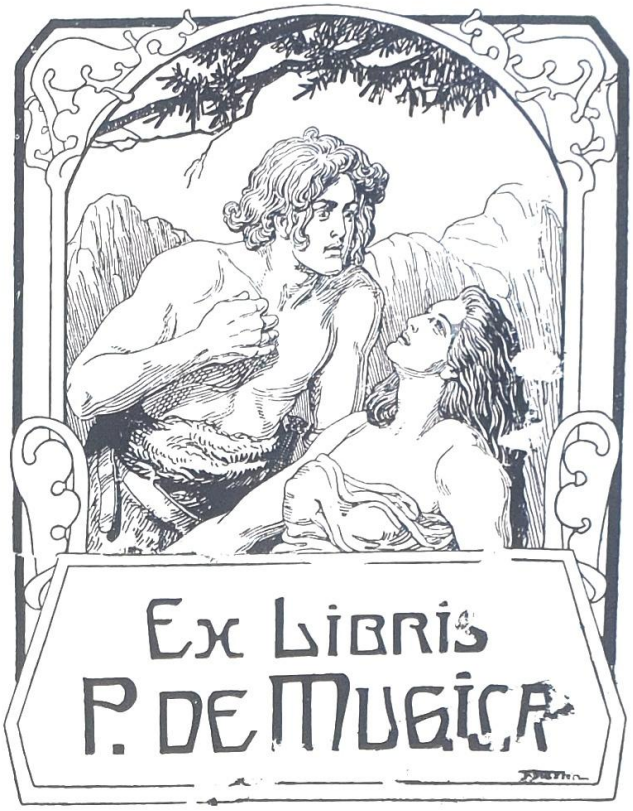

Franz Stassen (Associació Wagneriana)

Franz Stassen (Emil Fickert, "Eine Ex-Libris Studie")

Franz Stassen (Biblioteca de Catalunya)

Von Bayros (Associació Wagneriana)

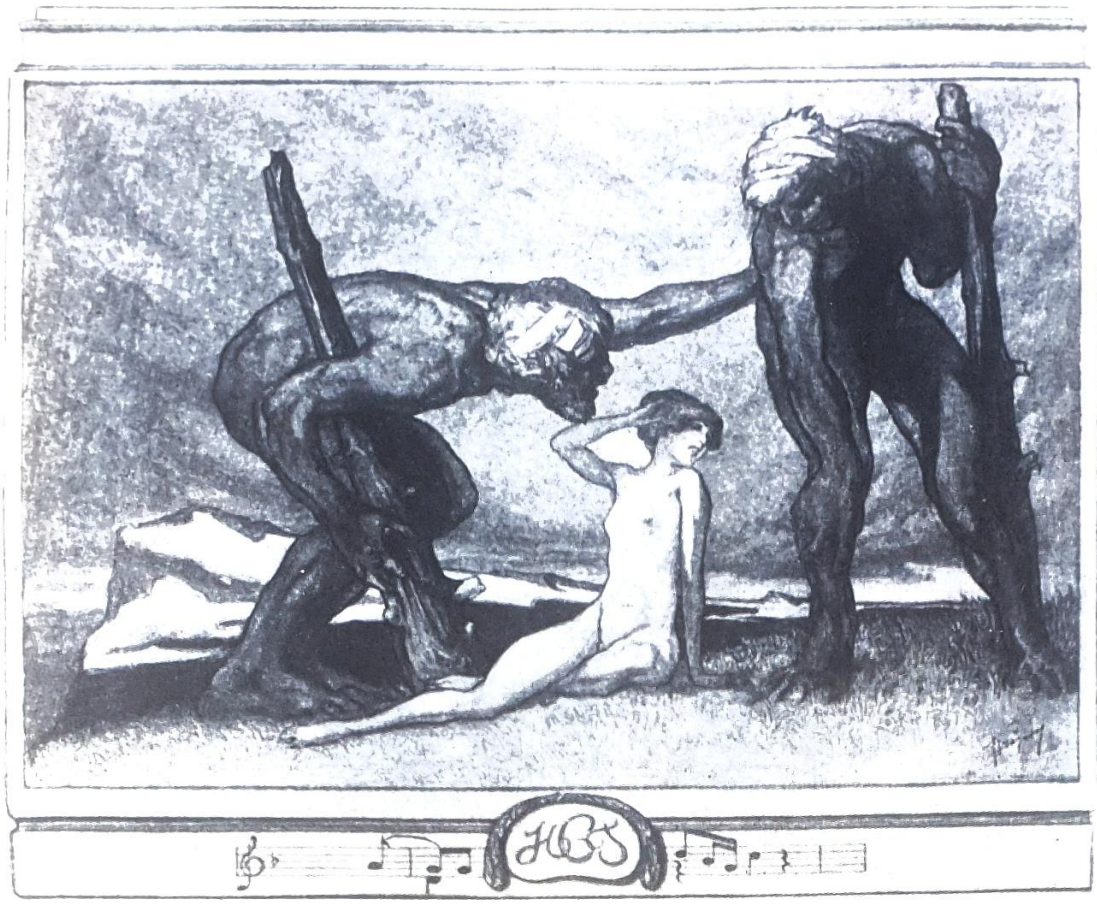

Von Bayros (Biblioteca de Catalunya)

VLASTIMIL BLAŽEK

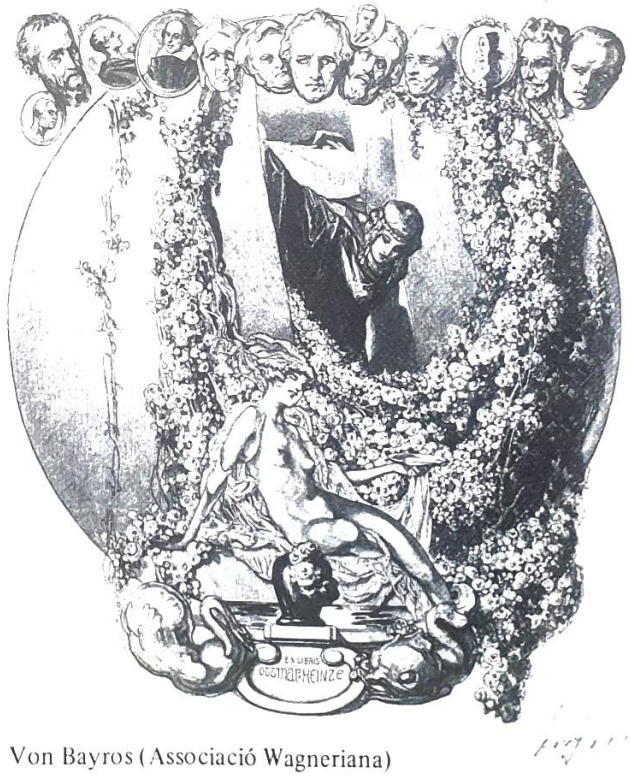

Von Bayros (Associació Wagneriana)

Von Bayros (Associació Wagneriana)

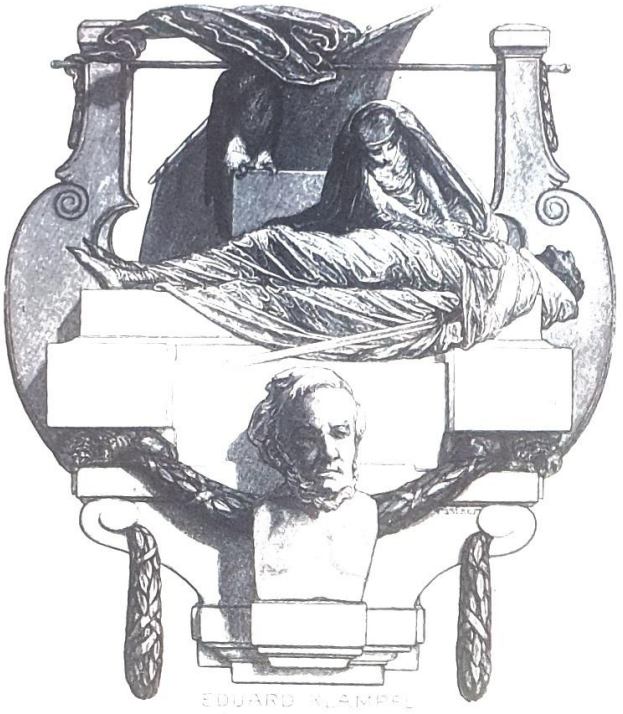

Von Bayros (Associació Wagneriana)

K. Ritter, Ex-Libris Siegfried Wagner (Biblioteca de Catalunya)

K. Ritter (Biblioteca de Catalunya)

Josep Mestres Cabanes (Associació Wagneriana)

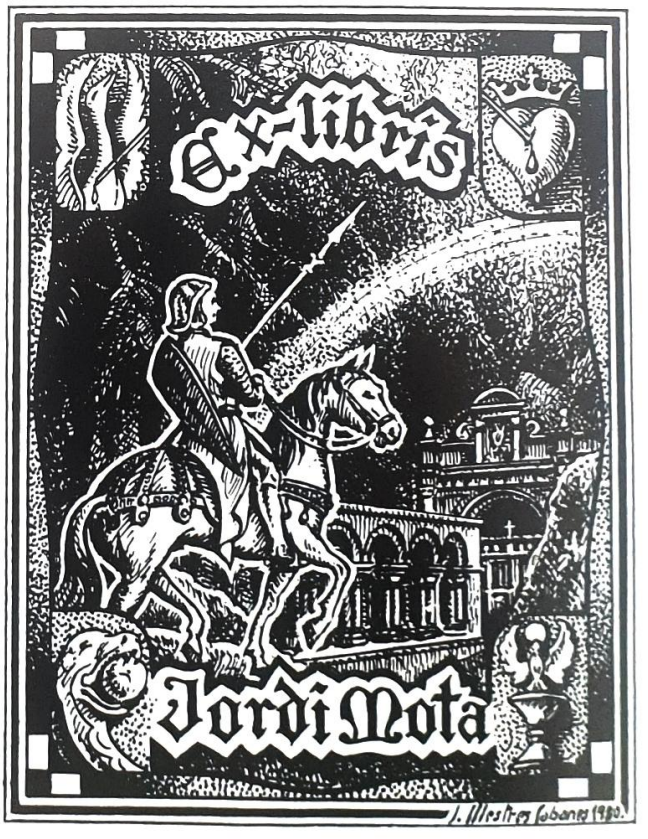

K. Ritter (Biblioteca de Catalunya)

Josep Mestres Cabanes (Associació Wagneriana)

Ex-Libris Houston Stewart Chamberlain (Emil Fickert, "Eine Ex-Libris Studie")

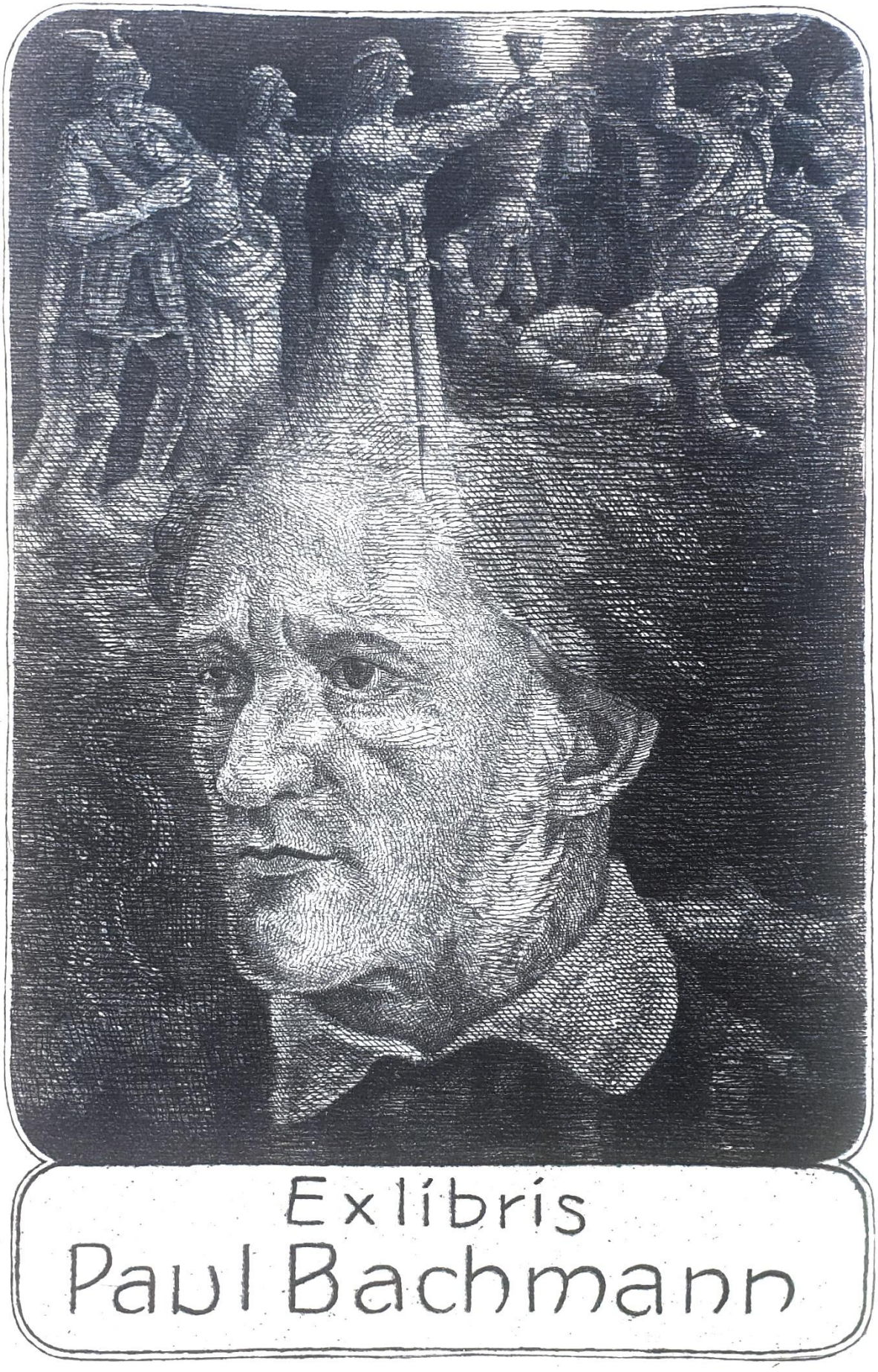

(Associació Wagneriana)

A. Soder (Biblioteca de Catalunya)

(Emil Fickert, "Eine Ex-Libris Studie")

A. Cossmann (Biblioteca de Catalunya)

(Emil Fickert, "Eine Ex-Libris Studie")

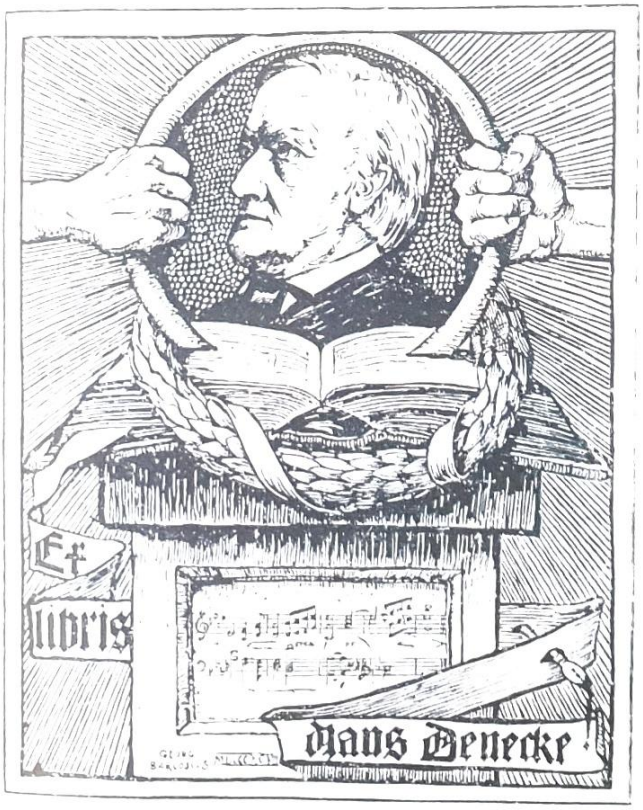

Steller (Associació Wagneriana)

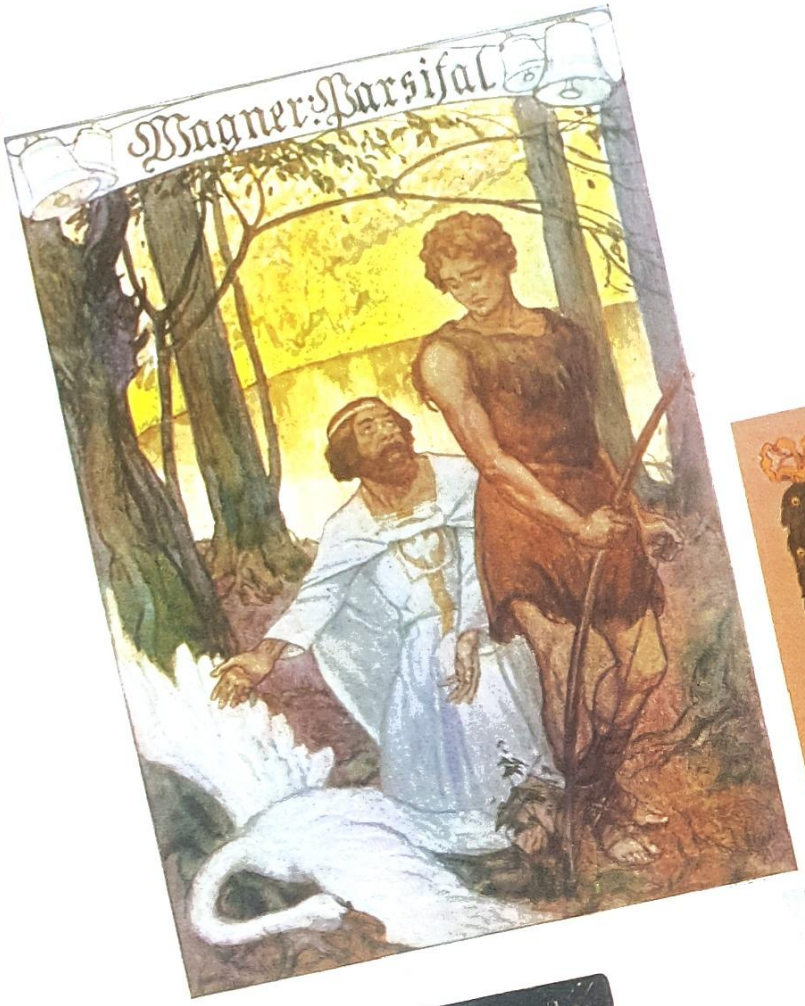
Wagner: Parsifal

Prinz-Regenten Theater
Munich
Season 1903
Richard Wagner Festival Plays
from 8th of August to 14th of September, 1903, inclusive
21 Performances of
Richard Wagner's Operas:
Der
Ring des Nibelungen
Tannhäuser. Lohengrin.
Tristan und Isolde.
Die Meistersinger von Nürnberg

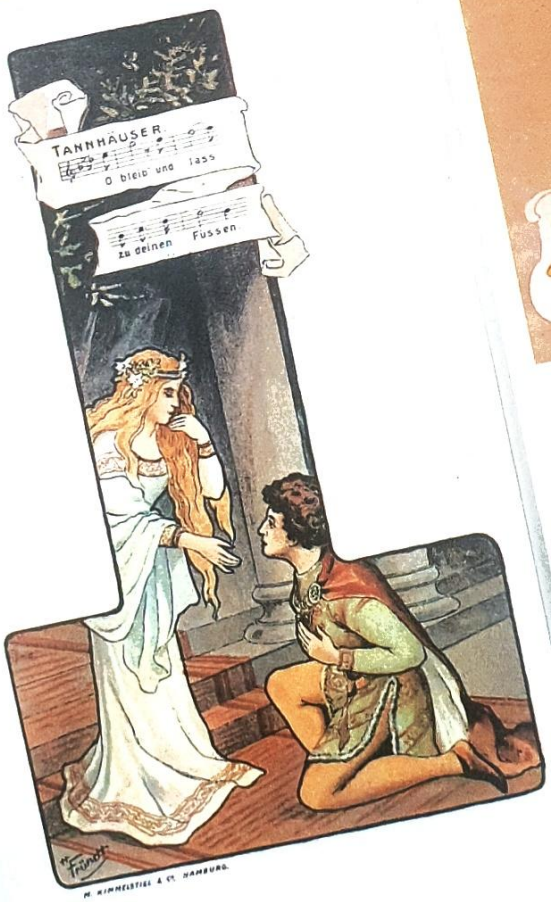
TANNHÄUSER
O bleib und lass
zu deinen Füssen
M. KIMMELSTIEL & CO. HAMBURG

No 3800